

**ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ФЕРЕНЦА
РАКОЦІ ІІ**

КАФЕДРА ОБЛІКУ І АУДИТУ

Економічна теорія

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять
для здобувачів вищої освіти

Перший (бакалаврський)
(ступінь вищої освіти)
24 – Сфера обслуговування
(галузь знань)

242 – Туризм і рекреація
(спеціальність)

Туризм
(освітня програма)

Берегове – 2024

УДК 330(075.8)

Методичні рекомендації до практичних робіт з навчальної дисципліни «Економічна теорія» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня денної та заочної форм навчання, галузь знань: 24 «Сфера обслуговування», спеціальність: 242 «Туризм і рекреація», освітня програма: «Туризм» / Укладач: Бачо Р.Й., Чизмар І.І. Берегове: Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II, 2024. 70 с.

Затверджено до використання у навчальному процесі
на засіданні кафедри обліку і аудиту ЗУІ ім. Ф. Ракоці II
(протокол №1 від «14» серпня 2024 року)

Розглянуто та рекомендовано Радою із забезпечення якості освіти
Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці II
(протокол №22 від «26» серпня 2024 року)

Рекомендовано до видання в електронній формі (PDF)
рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці II
(протокол №7 від «27» серпня 2024 року)

Укладач:

Роберт БАЧО – д.е.н., проф., завідувач кафедри обліку і аудиту Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II

Іван ЧИЗМАР – доктор філософії з економіки, асистент кафедри обліку і аудиту Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II

Відповідальний за випуск:

Роберт БАЧО – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і аудиту Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II (адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Електронна скринька: foiskola@kmf.uz.ua)

Методичні рекомендації розроблено на основі діючого законодавства та Стандартів вищої освіти за спеціальністю 242 «Туризм і рекреація» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, з метою забезпечення студентів денної та заочної форм навчання на ОП «Туризм» методичними рекомендаціями для практичних занять з навчальної дисципліни «Економічна теорія». Методичні рекомендації містять тематику курсу, практичний матеріал до кожної теми для опанування програмного матеріалу та досягнення визначених результатів.

ЗМІСТ

Загальні положення	4
Зміст навчальної дисципліни	6
Тема 1. Предмет і метод економічної теорії	13
Тема 2. Виробництво. Фактори виробництва. Крива виробничих можливостей	16
Тема 3. Економічні системи. Ринкова економіка. Роль держави у ринковій економіці	21
Тема 4. Гроші. Роль грошей у ринковій економіці. Ціни	23
Тема 5. Основи аналізу попиту та пропозиції	25
Тема 6. Витрати виробництва	30
Тема 7. Ринок досконалої конкуренції	33
Тема 8. Ринок недосконалої конкуренції	36
Тема 9. Основи макроекономіки. Макроекономічні показники	42
Тема 10. Сукупний попит та сукупна пропозиція	46
Тема 11. Споживання, заощадження та інвестиції	50
Тема 12. Безробіття. Інфляція	53
Тема 13. Фіскальна політика	56
Тема 14. Гроші та банківництво	59
Тема 15. Монетарна політика	62
Тема 16. Економічне зростання	65
Список використаних джерел	68

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Розвиток сучасної економіки зумовлює потребу в теоретичному пізнанні сучасних економічних процесів та їх змістовному аналізі. Глобалізація, соціалізація, гуманізація, інтелектуалізація, екологізація та комп'ютеризація суспільного життя зумовлюють необхідність розвитку економічних знань і всебічного розуміння економічних процесів як визначальної складової людського життя. Вивчення мікроекономіки сприяє формуванню актуальних знань студентів з економіки, а озброєність їх теоретичним інструментарієм допомагає майбутнім фахівцям приймати ефективні та обґрунтовані рішення у професійній діяльності.

Метою збірника є набуття студентами ґрунтовних економічних знань, розвиток логіки економічного мислення та економічної культури, вивчення основних методів розуміння та аналізу економічних процесів, уміння приймати обґрунтовані рішення, пов'язані з економічними процесами, які вони використовуватимуть у своїй майбутній професійній діяльності.

Економічна теорія розкриває фундаментальні історичні, культурні, політичні, соціальні та економічні принципи розвитку суспільства, використовуючи статистичні дані для проведення спеціальних досліджень бухгалтерської та іншої професійної діяльності, і таким чином сприяє розвитку:

- ✓ для професійної, підприємницької діяльності в сучасних ринкових умовах;
- ✓ приймати оптимальні економічні рішення з обмеженими ресурсами та альтернативними можливостями використання;
- ✓ здійснювати ефективне управління господарськими одиницями;
- ✓ для проведення ефективної макроекономічної політики на регіональному та національному рівнях з урахуванням інтересів усіх членів суспільства.

Під час вивчення дисципліни «Економічна теорія» здобувачі вивчають:

□ сучасні знання предмета, методів та етапів економічного аналізу; основи суспільних виробничо-економічних систем; економічну діяльність підприємницьких організацій в умовах ринкової економіки;

□ знання сучасних мікроекономічних теорій, інструментарію світової та національної економіки, механізму роботи національної економіки, досвіду господарської практики.

Знання економічних законів, пов'язаних із соціальним розвитком, набуті завдяки вивченню мікроекономіки, сприяють:

□ примножувати моральні, культурні, наукові та економічні цінності суспільства за допомогою сучасних технологій та інформаційних технологій;

□ швидка та мобільна адаптація фахівців як наслідок динамічного розвитку суспільства та ринкових умов;

□ розвивати навички командної роботи, приймати оптимальні економічні рішення в умовах обмежених ресурсів та альтернативно використовувати їх для забезпечення необхідних соціально-економічних результатів.

Під час вивчення дисципліни студент зможе:

- визначати основні економічні проблеми, оцінювати становище суб'єктів господарювання, розмір і часову динаміку попиту та пропозиції, аналізувати економічні показники економічного розвитку, аналізувати причини та наслідки економічної нестабільності;

- аналіз дії механізму економічного регулювання, ефективності економічної політики регіональної та національної економіки в цілому;

- умови для зростання суб'єктів господарювання, встановлення мікроекономічної рівноваги, прогнозування наслідків економічної політики держави, планування та управління економічними результатами та наслідками професійної діяльності.

Методичний матеріал буде корисним для всіх, хто цікавиться економікою.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1.

ПРЕДМЕТ І МЕТОД ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Зародження економіко-теоретичних знань. Становлення і основні етапи розвитку економічної теорії як науки. Складові частини сучасної економічної теорії, позитивна та нормативна економічна теорія. Економічне мислення, його види та роль у розумінні економічного життя суспільства. Методи пізнання економічних процесів і явищ. Загальні та спеціальні методи наукового пізнання та їх використання. Метод наукової абстракції. Єдність історичного і логічного. Статистичний аналіз. Експеримент. Система економічних законів. Функції економічної теорії. Місце економічної теорії в системі економічних наук. Взаємозв'язок емпіричного та теоретичного в економічній теорії.

ТЕМА 2.

ВИРОБНИЦТВО. ФАКТОРИ ВИРОБНИЦТВА. КРИВА ВИРОБНИЧИХ МОЖЛИВОСТЕЙ

Поняття безмежності потреб. Закон зростання потреб та механізм його дії. Проблеми закону зростання потреб у процесі виробництва матеріальних благ. Економічні блага. Види економічних інтересів, їх взаємодія. Суперечності інтересів економічних суб'єктів та форми їх розв'язання. Суспільне виробництво: його основні фактори та фази. Економічні потреби. Економічні інтереси. Економічний закон зростання потреб. Взаємодія потреб та інтересів як рушійна сила соціально-економічного прогресу. Використання економічних ресурсів. Абсолютна та відносна обмеженість (рідкісність) ресурсів. Межа економічних можливостей. Крива виробничих можливостей. Основні фактори виробництва та їх взаємозв'язок. Ефективність виробництва, її сутність, економічні та соціальні показники. Умови виникнення, суть і форми товарного виробництва. Загальні основи й суперечності товарного виробництва. Товарне виробництво, умови та причини його виникнення. Проста і розвинена форми товарного виробництва, їх спільні риси та відмінності. Товарне виробництво як основа ринкової економіки та його роль в економічному розвитку суспільства.

ТЕМА 3.

ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ. РИНКОВА ЕКОНОМІКА.

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Економічна система та її матеріальна основа. Суспільний поділ праці. Структура продуктивних сил. Технологічний спосіб виробництва. Суспільний спосіб виробництва. Класифікація економічних систем. Формаційний та цивілізаційний підходи в економічному дослідженні. Власність у системі виробничих відносин. Власність як економічна категорія. Типи, форми і види власності. Суб'єкти та об'єкти. Акціонерний капітал і акціонерні товариства. Трансформація форм власності в Україні. Розвиток державної власності і сучасні проблеми її приватизації. Особливості роздержавлення в Україні.

4. ТЕМА

ГРОШІ. РОЛЬ ГРОШЕЙ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ. ЦІНИ.

Товар та його властивості. Двоїстий характер праці, втіленої в товарі. Вартість. Мінова вартість. Споживча вартість та її показники. Теорії вартості: трудова, маржиналістська і неокласична. Сутність закону вартості. Особливості дії закону вартості в сучасних умовах. Особливості сучасного товарного виробництва України. Шляхи підвищення виробництва додаткової вартості. Виникнення і розвиток грошових відносин. Функції грошей. Види грошей: паперові, металеві, кредитні, безготівкові, електронні. Обіг готівкових та безготівкових грошей. Сучасні зміни в грошовому обігу. Поняття грошової системи, її елементи і типи та методи стабілізації. Історичний досвід України в створенні національної грошової одиниці.

ТЕМА 5.

ОСНОВИ АНАЛІЗУ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Ринок як економічна категорія. Класифікація ринків. Функції ринку. Умови формування і розвитку. Соціально-економічна характеристика елементів ринку та умови їх формування в Україні. Піраміда Маслоу. Потреби та попит. Закон попиту. Винятки дії закону попиту. Крива попиту. Зв'язок між попитом і ціною. Зміщення кривої попиту під впливом дії нецінових факторів. Закон пропозиції. Крива пропозиції та її властивості. Зв'язок між пропозицією і ціною. Нецінові фактори зміни пропозиції. Зміщення кривої пропозиції під впливом дії нецінових факторів. Особливості формування і зміни кривих пропозицій в перехідних економічних системах. Утворення рівноважної ціни та рівно-важного обсягу виробництва. Фактори, які впливають на зміну ринкової рівноваги. Сутність ціни. Механізм формування і функції ціни. Види цін. Концепція ціноутворення за Маршалом. Сутність конкуренції. Місце конкуренції в ринковій економіці. Практичне застосування аналізу рівноваги: встановлення мінімуму заробітної плати, межі цін, податки, квоти та тарифи, державний та приватний сектор.

ТЕМА 6.

ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА

Концепції витрат виробництва. Поняття та параметри виробничої функції. Виробнича функція як економічна модель технології, способи побудови виробничої

функції (табличний, алгебраїчний, графічний). Основні властивості виробничих функцій. Двофакторна виробнича функція. Сукупний, середній та граничний продукт у короткотерміновому періоді: визначення, графічний аналіз взаємного розміщення кривих. Закон спадної продуктивності факторів виробництва. Карта ізоквант. Гранична норма технічного заміщення. Границі заміщення факторів. Зміна технології, зміна масштабу у довготерміновому періоді. Постійний, спадний та зростаючий ефект від збільшення масштабу виробництва. Економічний та бухгалтерський підходи до визначення витрат. Альтернативні витрати. Явні та неявні; внутрішні та зовнішні витрати. Трансакційні витрати. "Нормальний прибуток" як елемент витрат. Постійні, змінні, сукупні, середні та граничні витрати. Визначення, графічний аналіз особливостей взаємного розташування та закономірностей зміни кожного з видів витрат, точки мінімуму та їх взаємне розташування. Закон зростаючих граничних витрат. Криві довготермінових витрат та їх види. Рівновага виробника: вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску. Позитивний, нейтральний та негативний ефект масштабу. Фактори, що визначають ефект масштабу. Рівновага виробника: графічна, алгебраїчна та економічна інтерпретації. Траєкторія розширення виробничої діяльності фірми. Оптимальний розмір підприємства і структура галузей. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства. Функції прибутку. Теорії прибутку. Основні напрями використання прибутку. Бухгалтерський і економічний прибуток. Правило мінімізації витрат при заданому обсязі виробництва. Правило максимізації прибутку. Загальний, середній і граничний дохід.

ТЕМА 7. РИНОК ДОСКОНАЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Умови виникнення досконалої конкуренції. Характерні риси ринку досконалої конкуренції. Переваги і недоліки ринку досконалої конкуренції. Досконало конкурентна фірма та умови її функціонування. Типи поведінки фірми в умовах досконалої конкуренції: максимізація прибутку, мінімізація витрат, припинення виробництва (графічно). Ринковий попит та крива попиту на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції. Сукупний, середній та граничний дохід фірми, їх графічне відображення. Граничний дохід та його співвідношення з лінією попиту на продукцію фірми. Точки критичного обсягу виробництва. Умови довгострокової рівноваги. Крива довгострокових середніх витрат. Галузеві відмінності кривих середніх витрат у довгостроковому періоді. Максимізація прибутку в коротко- і довготерміновому періодах.

ТЕМА 8. РИНОК НЕДОСКОНАЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Характерні ознаки недосконалої конкуренції. Визначення монополії. Природні, економічні, адміністративні та правові бар'єри монопольного ринку. Різновиди монополій: відкриті, закриті, природні. Двостороння монополія. Монопсонія. Диверсифікація виробництва. Монопольна влада. Джерела монопольної влади.

Показники монопольної влади (індекс Херфіндаля-Хіршмана). Монопольна ціна. Визначення монополістом ціни та обсягу виробництва (графічна, та алгебраїчна інтерпретація). Вплив на поведінку монополіста цінової еластичності попиту. Пропозиція фірми-монополіста та особливості її формування. Цінова дискримінація. Демпінг. Рівновага фірми-монополіста у довготер-міновому періоді. Економічні наслідки та соціальна ціна монополії. Необхідність запобігання монополізму і проведення антимонопольної політики. Антимонопольна політика: основні принципи механізм дії. Методи антимонопольного регулювання: адміністративні та економічні. Особливості монопольної політики в Україні.

Умови виникнення монополістичної конкуренції. Ознаки монополістичної конкуренції. Механізм монополістичної конкуренції. Максимізація прибутку. Короткотермінова та довготермінова рівновага фірми (графічна інтерпретація). Визначення ціни. Роль реклами у визначенні ціни. Поглиблення диференціації продукту: позитивні та негативні наслідки. Вплив реклами на обсяги виробництва та витрати. Економічна доцільність реклами. Вплив реклами на ефективність туризму. Сутність та передумови розвитку нецінової конкуренції. Показники концентрації ринку. Причини олігополії. Різноманітність олігополістичних структур, загальна взаємозалежність і складність аналізу поведінки підприємства на ринку. Дуополія: сутність моделей Курно та Бертрана. Дилема ув'язненого. Олігополістичне ціноутворення. Модель ламаної кривої попиту, таємна угода, лідерство в цінах, ціноутворення за принципом "витрати плюс". Нецінова конкуренція.

ТЕМА 9.

ОСНОВИ МАКРОЕКОНОМІКИ. МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ

Предмет, суб'єкти та об'єкт макроекономіки. Макроекономіка як складова частина економічної теорії. Економічна система як об'єкт макроекономічного аналізу. Макроекономічні суб'єкти та їх взаємодія. Цілі та інструменти макроекономічної політики. Основні макроекономічні проблеми і суперечності. Місце макроекономіки в системі економічних наук. Агреговані макроекономічні показники і функціональні взаємозв'язки між ними. Роль держави у вирішенні основних макроекономічних проблем. Макроекономічна політика та її види. Фіскальна, монетарна, зовнішньоекономічна та соціальна політики. Результативність політики, її залежність від політичних факторів. Методи макроекономічних досліджень та функції макро економіки. Методологія макроекономіки. Аналіз сукупних економічних тенденцій. Методи й принципи макроекономічних досліджень. Економічне моделювання. Екзогенні та ендогенні змінні макроекономічних моделей. Статичні й динамічні моделі. Мета та завдання макроекономіки. Макроекономічний аналіз як інструмент пізнання. Позитивний і нормативний аналіз. Макроекономічне прогнозування. Функції макроекономіки. Національні рахунки як фактологічна база макроекономіки. Методологічні принципи побудови системи національних рахунків (СНР). Основні категорії СНР: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки. Відмінність СНР від балансу народного господарства. Поняття ВВП. Вимірювання ВВП та проблеми, що пов'язані з ним. Методи обчислення ВВП: виробничий,

розподільчий (за доходами) та метод кінцевого використання (за витратами). Тіньова економіка. Співвідношення між потенційним і фактичним ВВП. Роль цінового фактора у вимірюванні ВВП. Номінальний і реальний ВВП. Показники рівня цін. Індеси цін. Індекс споживчих цін (ІСЦ). Індекс цін виробника. Дефлятор ВВП. Відмінність між ІСЦ та дефлятором ВВП. Зведення номінального ВВП до реального ВВП. Інфлювання і дефлювання

ТЕМА 10

СУКУПНИЙ ПОПИТ ТА СУКУПНА ПРОПОЗИЦІЯ

Сукупний попит, його відмінність від індивідуального попиту. Структура сукупного попиту. Споживчий попит. Інвестиційний попит. Попит держави. Цінові фактори, які впливають на сукупний попит: зміна відсоткової ставки, ефект багатства, обсяг та структура імпорту. Крива сукупного попиту. Нецінові фактори, які впливають на сукупний попит. Зміни в споживчих витратах, інвестиційних витратах, державних витратах та у витратах на чистий експорт. Заплановані й фактичні витрати. Короткострокова крива сукупної пропозиції. Зміна цін і реального ВВП на різних ділянках короткострокової кривої сукупної пропозиції. Довгострокова крива сукупної пропозиції. Чинники, які впливають на сукупну пропозицію: цінові фактори – зміна відсоткової ставки, зміна рівня цін; нецінові фактори – зміни цін на ресурси, продуктивності праці, правових норм. Кейнсіанська крива сукупної пропозиції. Класична крива сукупної пропозиції. Узагальнена крива сукупної пропозиції. Рівноважний рівень цін. Рівноважний обсяг виробництва. Варіанти макроекономічної рівноваги. Ефект храповика. Довгострокова й короткострокова рівновага. Порушення рівноваги сукупного попиту та сукупної пропозиції. Механізм відновлення рівноваги. Мультиплікатор у моделі AD-AS. Парадокс ощадливості.

ТЕМА 11.

СПОЖИВАННЯ, ЗАОЩАДЖЕННЯ ТА ІНВЕСТИЦІЇ

Функція споживання. Споживання як функція доходу кінцевого використання. Функція заощадження. Середня схильність до споживання й заощадження. Гранична схильність до споживання та заощадження. Автономне споживання і чинники, які на нього впливають. Графік функції споживання. Графік функції заощадження. Теорії споживання. Кейнсіанська та неокласична концепції споживання. Чинники споживання і заощадження, не пов'язані з поточним доходом. Вибір активу заощадником. Ліквідність активу. Активи вищої та нижчої цінності. Види заощаджень. Парадокс заощаджень. Споживання туристичних послуг в Україні. Інвестиційна функція та її графік. Роль інвестицій в економіці. Нестабільність інвестицій. Базова теорія автономних інвестицій в основний капітал. Теорія індукованих інвестицій. Відсоткова ставка як чинник інвестиційного попиту. Номінальна й реальна процентна ставка. Відсоткова ставка і чиста прибутковість інвестицій. Автономні інвестиції. Поняття мультиплікатора. Таблична модель мультиплікативного процесу. Модель простого мультиплікатора. Мультиплікатор Кейнса. Мультиплікативна зміна реального ВВП. Вплив інфляції на мультиплікативний ефект. Значення мультиплікатора.

ТЕМА 12.

ІНФЛЯЦІЯ ТА БЕЗРОБІТТЯ ЯК ФАКТОРИ ПОРУШЕННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ РІВНОВАГИ

Соціально-економічний зміст зайнятості і безробіття. Зайнятість і відтворення в перехідній економіці. Класифікація населення за системою МОП. Попит і пропонування на ринку праці. Рівноважне безробіття. Види, показники та наслідки безробіття. Класична теорія ринку праці. Кейнсіанська теорія ринку праці. Теорія гнучкого ринку праці. Економічні та соціальні наслідки безробіття. Закон і крива Оукена. Політика попиту та політика пропозиції у регулюванні ринку праці: переваги й ефективність. Соціальний захист безробітних. Макроекономічні засади політики зайнятості. Причини безробіття серед молоді. Особливості ринку праці та стан безробіття в Україні. Поняття інфляції. Кейнсіанська та монетарна концепції щодо причин інфляції. Темп інфляції та методи його обчислення. Види інфляції залежно від її темпів. Очікувана та неочікувана інфляція за теоріями адаптивних та раціональних очікувань. Види інфляції за джерелами виникнення: інфляція попиту, інфляція витрат та їх графічна інтерпретація. Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції. Крива Філіпса у коротко- та довгостроковому періоді. Стагфляція. Інфляційні процеси в Україні: причини, наслідки й засоби стримування. Інфляція доходів населення й антиінфляційні заходи.

ТЕМА 13.

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Податкові надходження як основне джерело доходів держави. Прямі й непрямі податки та їх роль у наповненні бюджету. Принципи ефективного оподаткування. Крива Лаффера. Види фіскальної політики: дискреційна та недискреційна. Фіскальна політика в Україні: основні напрями й протиріччя. Вплив системи оподаткування на діяльність туристичних підприємств. Державні видатки та їх структура. Поточні та капітальні витрати держави. Дискреційна фіскальна політика. Стимулююча й стримуюча фіскальна політика. Модель впливу державних витрат та податків на сукупний обсяг виробництва. Мультиплікатор державних витрат і податковий мультиплікатор. Мультиплікатор збалансованого бюджету. Недискреційна (автоматична) фіскальна політика. Прогресивна шкала оподаткування. Соціальні трансферти. Стабілізаційний вплив на економіку автоматичної фіскальної політики в умовах падіння та зростання виробництва. Фіскальна політика з урахуванням пропозиції. Наслідки фіскальної політики на основі моделей "сукупний попит-сукупна пропозиція", "витрати-випуск", "AD-AS". Вплив зниження податків на ВВП згідно з теорією економіки пропозиції. Вплив фіскальної політики та циклічних коливань, на державний бюджет.

ТЕМА 14.

ГРОШІ ТА БАНКІВНИЦТВО

Грошова пропозиція та способи її вимірювання. Грошова маса і грошова база. Поняття ліквідності. Коефіцієнт монетизації. Попит на гроші й фактори, що його

визначають. Центральний (національний) банк як суб'єкт монетарної політики. Роль банківської системи у пропонуванні грошей. Операції центрального (національного) банку і грошова база. Інструменти центрального банку: політика облікової ставки, політика банківських резервів, операції на відкритому ринку. Грошовий та депозитний мультиплікатори. Механізм створення грошей банками.

ТЕМА 15. МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА

Вплив монетарної політики на економіку: політика „дорогих” та „дешевих” грошей. Передавальний (трансмісійний) механізм монетарної політики. Заходи щодо стабілізації монетарної системи в трансформаційних економіках. Проблема довіри до грошей і монетарної політики.

ТЕМА 16. ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ.

Економічна динаміка. Сутність економічного зростання. Передумови й характерні риси сучасного економічного зростання. Джерела економічного зростання. Методи обчислення джерел економічного зростання. Науково-технічний прогрес. Джерела зростання економіки України. Темпи економічного зростання. Фактори, які стримують економічне зростання. Інвестиції як ключова ланка економічного зростання. Економічне зростання на основі моделі AS-AD і кривої виробничих можливостей. Економічне зростання та економічний розвиток. Державне регулювання економічного зростання. Показники рівня економічного розвитку. Особливості економічного зростання в Україні.

ТЕМА 1.

ПРЕДМЕТ І МЕТОД ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

1. Становлення і етапи розвитку мікроекономіки як науки.
2. Предмет, основні проблеми та функції мікроекономічної теорії.
3. Методологія мікроекономічного аналізу. Позитивний і нормативний підходи.

I. Тести

Знайдіть єдину правильну відповідь:

1. Яке з положень не має відношення до визначення предмета економічної теорії?

- A) Ефективне використання ресурсів.
- B) Необмежені виробничі можливості.
- C) Максимальне задоволення потреб.
- D) Матеріальні та духовні потреби.
- E) Обмеженість благ.

2. В якому з перелічених випадків вивчення економічної теорії не має практичного значення?

- A) Кожна людина відчуває вплив економіки і сама впливає на неї.
- B) Кожна людина заробляє кошти, використовуючи свої знання і досвід у тих чи інших сферах діяльності. Економічна теорія вчить студентів «умінню жити».
- C) Кожна людина зіштовхується з політичними проблемами, більшість з яких пов'язані з економікою.
- D) Кожен, хто розбирається в принципах функціонування економіки, здатен краще вирішувати власні економічні проблеми.

3. Чим нижча ціна товару, тим більшою є обсяг попиту на нього. Це одне із базових положень економічної теорії. На основі цього можна зробити наступні висновки:

- A) Якщо ціна на норкову шубу впаде, обсяг продаж збільшиться.
- B) Якщо ціна на норкову шубу впаде, то ви купите не одну, а дві шуби.
- C) Якщо ціни на норкову шубу впадуть, а всі інші фактори попиту і його динаміки не зміняться, можливо, цих шуб буде придбано більше, ніж раніше, коли вони коштували більше.
- D) Якщо в цьому місяці було продано більше норкових шуб, аніж в минулому, то значить ціни на них були знижено.

4. Економічна модель не є:

- A) Ідеальним типом економіки чи політики, ради яких ми повинні працювати.
- B) Інструментом для економічних прогнозів.
- C) Комплексом економічних принципів.
- D) Поясненням, як функціонує економіка та її окремі галузі.

5. Якщо економічні узагальнення базуються на фактах, то такий метод аналізу є:

- A) Описовим.
- B) Гіпотетичним.
- C) Дедуктивним.
- D) Індуктивним.

6. Яка з перелічених економічних цілей має точний кількісний вимір:

- A) Економічна гарантія.
- B) Повна зайнятість;
- C) Економічна свобода.
- D) Справедливий розподіл доходів.

7. Якщо стверджується, що дві економічні цілі взаємовиключають одна одну, то це означає:

- A) Неможливість одночасного досягнення обох цілей.
- B) Заперечувати їх у якості цілей, які повинні бути реалізовані в Україні.
- C) Що реалізація однієї розглядається, як результат досягнення іншої.
- D) Що ці цілі мають кількісне вираження.

8. Що з переліченого вивчає мікроекономіка?

- A) Виробництво в масштабі всієї економіки.
- B) Кількість зайнятих в господарстві.
- C) Загальний рівень цін.
- D) Виробництво цукру та динаміку його зміни.

9. Держава збільшила видатки на купівлю будівельного обладнання, а внаслідок цього ціни на них впали. Висновок про те, що перше є причиною другого, приклад:

- A) логічного умовиводу «post hoc...»-
- B) хибного з'єднання.
- C) нечіткої термінології.
- D) неправильного використання визначень.

10. Якщо економічний ріст сприяє справедливому розподілу доходу, то ці дві макроекономічні цілі:

- A) логічно зв'язані між собою.
- B) Протирічать одна одній.
- C) доповнюють одна одну.
- D) Взаємовиключають одна одну.

II. Вірно/Невірно

1. Щоб теорія мала практичне застосування, вона повинна підтверджуватися в кожному конкретному випадку.
2. Основна мета вивчення економічної теорії полягає в тому, щоб досягти успіху у підприємницькій діяльності.
3. Якщо економісти однаково трактують основні принципи економіки, то вони обов'язково одностайні у своїх політичних оцінках.
4. Економіка не є точною наукою, але вона може використовувати статистичні методи аналізу для дослідження багатьох конкретних проблем.
5. Студенти, які добре вивчили основні положення теоретичної науки, завжди успішні у бізнесі на відміну від тих, які не засвоїли цю дисципліну.
6. Прогноз кон'юнктури ринку цінних паперів, здійснений на основі аналізу зв'язку між сонячною активністю та розміщенням небесних світил, з одної сторони, та рухом курсу цінних паперів, з другої, може бути недостовірним за своєю логічною вразливістю.
7. Економіка, не будучи точною наукою не може використовувати наукові методи аналізу.

8. Той, хто використовує емоційні доводи в економічній дискусії, здійснює логічну помилку, що виражається в перенесенні часткового на ціле.
9. Економічна політика, що успішно доводиться при одних умовах, може бути помилковою при інших.
10. В порівнянні з природничими науками, економіка більш пов'язана з практичною діяльністю і в меншій мірі спирається на фундаментальну теоретичну основу.

III. Вправи

1. Виберіть найбільш повне та коректне визначення предмету економічної теорії:
- А) економіка вивчає діяльність, що включає виробництво та обмін товарами.
 - В) Економіка вивчає змінні величини, поведінка яких впливає на систему народного господарства (ціни, виробництво, зайнятість і т.д.).
 - С) Економіка вивчає, як суспільство використовує обмежені ресурси, необхідні для виробництва різних товарів в цілях задоволення потреб їх потреб.
 - Д) Економіка вивчає гроші, банківську систему, капітал.

Вкажіть, який зв'язок існує між цими визначеннями предмета економічної теорії.

2. По назві наукових праць визначте, який розділ економічної теорії вони представляють: мікро- чи макроекономіку:

- А) Гроші, банківська справа та грошово-кредитна політика.
- В) Економічна політика добробуту.
- С) Ціни та ціноутворення в ринковій економіці.
- Д) Ефективна економіка. Шведська модель.

3. Чи містять дані положення логічні помилки типу: «post hoc, ergo propter hoc» (1), підміну кореляційних зв'язків з причинно-наслідковими (2), ототожнення часткового і цілого (3), ігнорування припущення «за інших рівних умов» (4)?

- А) Працівники у вугільнодобувній галузі збільшили свій дохід за рахунок зростання зарплати. Таким чином, працівники всіх інших галузей виграють, якщо їх зарплата підвищиться.
- В) Ріст цін на бензин в Україні супроводжується розширенням об'єму його продаж. Таким чином, очевидно, що зростання попиту на бензин викликане зростанням його продажною ціни.
- С) після розпаду СРСР структурна криза в країнах пострадянського простору почалася поглиблюватись. Таким чином, її розвиток викликаний політичними причинами.
- Д) Сукупний попит підвищився після росту доходів у суспільстві. Таким чином, динаміка доходу визначається змінами споживчого попиту.

ТЕМА 2.

ВИРОБНИЦТВО. ФАКТОРИ ВИРОБНИЦТВА. КРИВА ВИРОБНИЧИХ МОЖЛИВОСТЕЙ

1. Суспільне виробництво: зміст, чинники, основні фази та етапи розвитку.
2. Основні економічні проблеми. Потреби та межа виробничих можливостей.

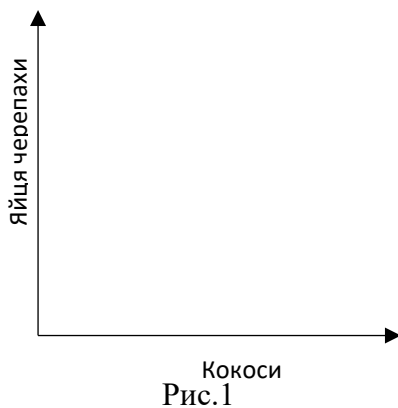
Вибір в економіці.

3. Результати виробництва. Суспільний продукт і його структура. Соціально економічний прогрес.

I. Вправи

1. На острові з тропічним кліматом живуть п'ять чоловік. Вони займаються збором кокосів і черепахових яєць. У день кожен збирає або 20 кокосів, або 10 черепахових яєць.

- а) Накресліть на рис.1 криву виробничих можливостей економіки цього острова.
- б) Припустимо, на острів завезена техніка, за допомогою якої кожен з п'яти його працюючих жителів щодня може збирати 28 кокосів. Покажіть на графіку, як зрушилася крива виробничих можливостей економіки цього острова.

2. Крива виробничих можливостей економіки включає два товари: кінокамери та годинники.

а) Знайдіть точки на графіку для наступних комбінацій виробництва цих двох товарів "визначте ефективний, неефективний і неможливий варіанти виробництва:

1. 60 кінокамер і 200 годинників.
2. 60 годинників і 80 кінокамер.
3. 300 годинників і 35 кінокамер.
4. 300 годинників і 40 кінокамер.
5. 58 годинників і 250 кінокамер.

б) Припустимо, що в суспільстві виробляється 300 годинників і 40 кінокамер, але попит на кінокамери зріс на 20 одиниць. На скільки одиниць необхідно скоротити виробництво годинників, щоб задовольнити це зростання?

с) На скільки одиниць зменшиться виробництво годинників, якщо потрібно виробити додатково ще 20 кінокамер?

д) У чому полягає відмінність конфігурації кривої на рис.2 від конфігурації кривих, які ви намалювали у попередній вправі.

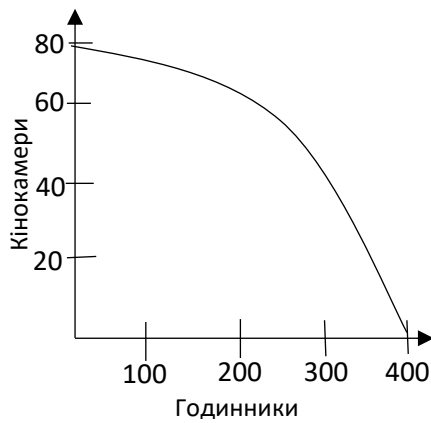

Рис. 2

3. На рис.3 зображена крива виробничих можливостей для конкретної економіки. Якщо констатується рецесія, в якій із чотирьох точок, показаних на рис.3, знаходиться економіка?

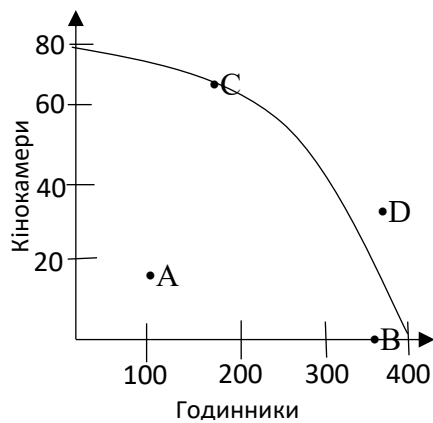

Рис.3.

4. Рис. 4 ілюструє вибір суспільства між виробництвом громадських благ і товарів індивідуального вжитку.

Точки А, В, С мають різну ступінь участі держав у розвитку економіки. Для кожного пункту підберіть ситуацію, відповівши її місце на КВМ:

- Мінімальне втручання держави в економіку.
- Держава в більшій мірі забезпечує виробництво суспільних благ (соціальних послуг).
- Займаючись виробництвом суспільних благ, уряд в той же час, дозволяє функціонування приватного сектору.

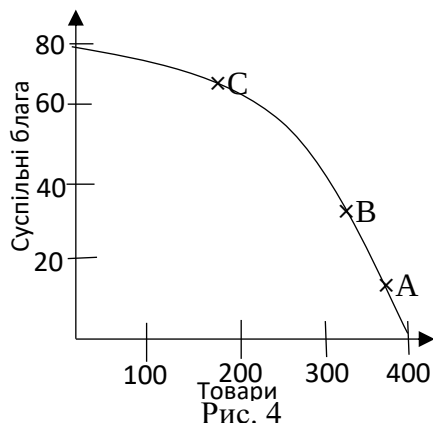

Рис. 4

II. Тести

Знайдіть єдину правильну відповідь:

1. В економіці діє закон спадної продуктивності факторів виробництва. Яким чином в цих умовах підтримується економічне зростання:

- a) Буде потрібно все менше і менше виробничих ресурсів.
- b) Приріст додаткових ресурсів не збільшить, а зменшить загальний обсяг виробництва.
- c) Необхідний приріст ресурсів, але ціна додаткової одиниці ресурсів буде зростати.
- d) Буде потрібно все більше і більше ресурсів.

2. Проблеми того, «що, як і для кого виробляти» можуть мати відношення:

- a) Тільки до тоталітарних систем або до товариствам, де панує централізоване планування.
- b) Тільки до ринкової економіки.
- c) Тільки до відсталої економіки.
- d) До будь-якому суспільству безвідносно його соціально-економічної і політичної організації.

3. Проблема «що виробляти» не стоїть, якщо:

- a) Пропозиція ресурсів настільки обмежена, що вони повинні бути використані тільки для виробництва предметів споживання.
- b) Економіка не досягла стадії, коли починає діяти закон спадної продуктивності факторів виробництва.
- c) Пропозиція ресурсів достатньо і для того, щоб виробляти предмети розкоші.
- d) Кожен виробничий ресурс специфічний, тобто він може бути використаний для виробництва тільки одного конкретного товару.

4. Якщо в економіці діє закон спадної продуктивності факторів виробництва, для підтримки її зростання необхідні:

- a) Пропорційний зростання всіх факторів виробництва.
- b) Зростання деяких факторів виробництва при незмінному обсязі хоча б одного виробничого ресурсу.
- c) Зростання обсягу тільки одного фактору виробництва (при незмінних обсягах інших чинників).
- d) Пропорційний зростання всіх факторів виробництва (в натуральному вираженні) при зниженні ціни додаткової одиниці продукції.

5. Проблема «що виробляти?»:

- a) Може стояти тільки перед приватним підприємцем, але не перед суспільством.
- b) Може розглядатися як проблема вибору точки на КВМ.
- c) Вивчається на основі дії закону спадної продуктивності факторів виробництва.
- d) Виникає тільки в умовах гострого дефіциту ресурсів.

6. Проблема «як виробляти?» не існує:

- a) Якщо кількість виробничих ресурсів строго фіксоване і «прив'язано» до конкретних товарів.
- b) Якщо економіка не зазнає дії закону спадної дохідності факторів виробництва.
- c) За умови обмеженості запасів виробничих ресурсів по відношенню до наявної робочої сили.
- d) У технічно розвиненому суспільстві, де ця проблема стає чисто технічною.

7. КВМ показує:

- a) Точні кількості двох товарів, які господарство має намір виробляти.
- b) Кращу з можливих комбінацій двох товарів.
- c) Альтернативну комбінацію товарів при наявності даної кількості ресурсів.
- d) Час, коли вступає в дію закон спадної продуктивності факторів виробництва.

8. Фермер, який використовує неефективні методи виробництва:

- a) Безробітний.
- b) Частково безробітний.
- c) Відноситься до числа зайнятих.
- d) Всі попередні відповіді невірні.

9. Економіка ефективна, якщо в ній досягнуті:

- a) Повна зайнятість.
- b) Повне використання виробничих ресурсів.
- c) Або повна зайнятість, або повне використання інших ресурсів.
- d) І повна зайнятість, і повне використання інших виробничих ресурсів.

10. Якщо в суспільстві обсяг виробничих ресурсів збільшився, то:

- a) Буде вироблено більше товарів і послуг.
- b) Економіка в змозі виробляти більше товарів і послуг.
- c) Поліпшилася технологія виробництва.
- d) Підвищився стандарт життєвого рівня.

III. Вірно/Невірно

- 1. Питання «що, як, для кого виробляти» в капіталістичній економіці вирішуються за допомогою цінового механізму.
- 2. Рідкість ресурсів пояснюється безмежністю матеріальних потреб людей.
- 3. Знаючи стан економіки, ілюстрований точкою на лінії виробничих можливостей, можна відповісти на питання, «для кого розвивається виробництво», на чії потреби воно орієнтується.
- 4. Неповне використання ресурсів в графічній інтерпретації означає, що виробництво розташовується вліво від лінії виробничих можливостей.
- 5. Економісти пропонують стимулювати зростання безробіття, щоб забезпечити резерви для майбутнього розвитку виробництва.
- 6. Якщо економіка ефективна, то в ній не діє закон спадної продуктивності факторів виробництва.
- 7. Якщо в моделі виробничих можливостей економіка знаходиться за межею виробничих можливостей, вона недостатньо ефективно використовує свої ресурси.
- 8. Якби всі орні площі були родючі, то закон спадної продуктивності факторів виробництва в сільському господарстві не діяв би.
- 9. Криву виробничих можливостей можна використовувати для оцінки обраного суспільством співвідношення між виробництвом суспільних благ і товарним сектором.
- 10. Традиції та досвід як складові механізму прийняття рішень сьогодні використовуються в більшій мірі, ніж в попередні історичні періоди.

IV. Задачі

1. Підприємство виготовляє турбіни і генератори. Перший цех виготовляє або 12 турбін, або 18 генераторів, а другий цех – або 5 турбін або 10 генераторів. Побудуйте криву виробничих можливостей підприємства.

2. Дідусь, батько і син організували сімейне підприємство з виробництва дерев'яного посуду. Дідусь може за тиждень вирізати 30 ложок або 20 тарілок. Батько – 20 ложок або 15 тарілок. Син – 10 ложок або 5 тарілок. Побудуйте криву виробничих можливостей сім'ї.

3. Меблева фабрика має такі дані про можливе виробництво столів і стільців за день:

Кількість бригад	Денна продуктивність	
	Стільців	Столів
1	70	20
2	140	60
3	180	100
4	200	130
5	210	150

А. Побудуйте криву виробничих можливостей меблевої фабрики.

В. Визначте альтернативну вартість виробництва стільців і столів кожної з бригад.

ТЕМА 3.
ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ. РИНКОВА ЕКОНОМІКА.
РОЛЬ ДЕРЖАВИ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

1. Сутність і основні елементи економічної системи.
2. Економічні засади докапіталістичних способів виробництва.
3. Капіталізм: сутність та передумови виникнення.
4. Власність як економічна категорія. Класифікація форм власності.
5. Адміністративно-командна (планова) економіка
6. Об'єктивні засади виникнення та розвитку змішаної економіки.

I. Тести

Знайдіть єдину правильну відповідь:

1. Конкурентний ринковий механізм - це спосіб:

- a) Узгодження рішень споживачів, виробників і власників факторів виробництва.
- b) Синхронізації цих рішень.
- c) Узгодження і синхронізації цих рішень.
- d) Ні синхронізації, ні узгодження цих рішень.

2. Яке з наступних визначень відноситься до поняття «економічні витрати»:

- a) Платежі робочим, власникам землі, власникам капіталу і підприємцям.
- b) Тільки ті платежі робочим, земельним власникам, власникам капіталу і підприємцям, які оплачують послуги їх виробничих ресурсів.
- c) Всі платежі працівникам, землевласникам, власникам капіталу і підприємцям мінус нормальний прибуток.
- d) Всі платежі працівникам, землевласникам, власникам капіталу і підприємцям плюс нормальний прибуток.

3. Який з цих ознак свідчить про відсутність конкуренції в галузі:

- a) Рівень прибутку нижче нормального для даної економіки.
- b) Нездатність фірм даної галузі до розширення виробництва.
- c) Немоżliвість іншим фірмам «увійти» в дану галузь.
- d) Нижчий галузевої рівень оплати праці, ніж в середньому по країні.

4. Яка з цих явищ не може бути наслідком зниження споживчого попиту на продукт:

- a) Падіння прибутку в галузі, що виробляє цей продукт.
- b) Скорочення пропозиції продукту.
- c) Скорочення виробництва в галузі.
- d) Зростання цін на ресурси, які зайняті в цій галузі.

5. При наявності безлічі недоліків у цінового механізму є одна беззаперечна перевага. Вона виражається:

- a) У наданні особистої свободи всім агентам ринку.
- b) У ефективному розподілі ресурсів.
- c) У вирівнюванні розподілу доходу.
- d) У стабільному розвитку економіки.

6. Проблема «як виробляти» в ринковій економіці вирішується:

- a) На основі динаміки і обсягу споживчого попиту, які визначаються через ціни на кінцеві продукти.
- b) Через прагнення виробників до отримання прибутку і, отже, до мінімізації витрат виробництва.

- c) На основі широкого використання в економіці засобів виробництва.
- d) На основі спеціалізації, яка використовується при застосуванні різних технологічних способів виробництва.

7. Рішення проблеми «що виробляти» в ринковій економіці пов'язане з:

- a) Ухвалою рівня спеціалізації економіки.
- b) Вибором між виробництвом засобів виробництва і виробництвом предметів споживача.
- c) Формування такої системи, розвиток якої знаходиться в компетенції уряду.
- d) Розвитком ринку досконалої конкуренції.

8. Які з цих соціальних явищ пов'язані з суспільним поділом праці:

- a) Поява грошей, необхідних для обміну.
- b) Поява капіталу.
- c) Взаємозв'язок і взаємозамінність людей у виробництві.
- d) Жодне з цих явищ не пов'язано з даною тенденцією.

9. Термін «недосконалий конкурент» в ринковій економіці належить до продавця, який:

- a) Діє поза системою спеціалізації і цін.
- b) Пропонує достатній обсяг товарів, щоб впливати на ціни.
- c) Намагається зруйнувати існуючий стандарт споживчих переваг.
- d) Свідомо чи несвідомо використовує неефективні способи виробництва.

10. У ринковій економіці проблема «для кого виробляти?» виконується в такий спосіб:

- a) Споживачі пропонують ціни на товари, які найбільше хочуть купити і відмовляються купувати (або погоджуються придбати за низькими цінами) менш привабливі для них товари.
- b) Виробники встановлюють ціни на виробничі ресурси (відповідно до їх корисності), визначаючи таким чином грошовий дохід власника конкретного ресурсу, який потім може бути використаний для покупки товарів і послуг.
- c) На основі розподілу доходів відповідно до потреб споживачів.
- d) На основі конкуренції, яка стримує зростання прибутку, зберігаючи ціни на рівні, доступному для споживача.

II. Вірно/Невірно

- 1. У ринковій економіці більше товарів можуть купити ті, у кого більше грошей.
- 2. Змішана економіка розвивається на основі як приватних, так і державних рішень.
- 3. У змішаній економіці існує і досконала, і недосконала конкуренція.
- 4. Недосконалий конкурент не може впливати на ціни товарів, які він купує або продає.
- 5. Ціни на виробничі ресурси визначає спосіб виробництва товарів.
- 6. Вводячи в оборот вираз «невидима рука», англійський економіст А. Сміт мав на увазі, що економікою керує держава, але суспільство, цього не усвідомлює.
- 7. Під «невидимою рукою» А. Сміт мав на увазі вплив групових інтересів на економічний розвиток.
- 8. Проблема «для кого виробляти» не може бути вирішена без державної участі.
- 9. Для збільшення запасу капіталу може знадобитися тимчасове зниження поточного споживання.
- 10. Найважливіша функція держави в ринковій економіці - створення законів, що регулюють поведінку економічних суб'єктів.

ТЕМА 4.
ГРОШІ. РОЛЬ ГРОШЕЙ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ. ЦІНИ.

1. Гроші. Функції грошей.
2. Альтернативні погляди на виникнення грошей. Закон грошового обігу.
3. Закон вартості та його функції.
4. Ціни та види ціноутворення.

I. Тести

Знайдіть єдину правильну відповідь:

1. При сплаті відсотку за позику гроші виконують функцію:

- A) міри вартості;
- B) засобу обігу;
- C) засобу платежу;
- D) засобу заощадження.

2. При оплаті купленого товару гроші виконують функцію:

- A) міри вартості;
- B) засобу обігу;
- C) засобу платежу;
- D) засобу заощадження.

3. При підрахунках ефективності впровадження в виробництво інвестиційного проекту гроші виконують функцію:

- A) міри вартості;
- B) засобу обігу;
- C) засобу платежу;
- D) засобу заощадження.

4. При складанні грошей в довгу панчоху гроші виконують функцію:

- A) міри вартості;
- B) засобу обігу;
- C) засобу платежу;
- D) засобу заощадження.

5. Яка з функцій грошей найвразливіша при інфляції:

- A) міри вартості;
- B) засобу обігу;
- C) засобу платежу;
- D) засобу заощадження.

6. “Гроші – це тимчасове вмістилище купівельної спроможності”. На яку функцію більш за все орієнтує ця фраза:

- A) міри вартості;
- B) засобу обігу;
- C) засобу платежу;
- D) засобу заощадження.

7. Гроші – це:

- A) знаки вартості, умовні рахункові одиниці;
- B) платіжний засіб, установлений державою;

- С) загальний еквівалент, у вартості якого знаходить вираження вартість усіх товарів;
- Д) засіб, призначений для зручності обміну.

8. Валютний курс –

- А) вартість одної грошової одиниці, виражена у вартості золота.
- В) вартість грошової одиниці, зкоригована на інфляцію.
- С) Вартість грошової одиниці однієї країни, виражена у грошовій одиниці іншої.
- Д) немає правильної відповіді.

9. Яке з наступних тверджень вірне:

- А) Гроші необхідні для задоволення власних потреб.
- В) Гроші є результатом розвитку суспільства.
- С) Криптовалюти є повноцінними грошима.
- Д) Гроші випускаються банківською системою.

10. Чи відносяться гроші до виробничих ресурсів?

- А) Так, якщо на ці гроші купують капітальні ресурси.
- В) Ні, якщо вони не знаходяться на банківському рахунку.
- С) Так, але тільки за умов, коли оплачуються товари і послуги.
- Д) ні, бо гроші є фінансовим засобом.

II. Вірно/Невірно

1. Ціна товару – це грошовий вираз вартості товару.
2. Гроші і валюта – теоретично це одне й теж.
3. Поняття «конвертованість» не має відношення до поняття «валюта».
4. Якщо у 2008 р. 1 дол. США коштував 8 грн., а у 2019 р. – 26 грн., то це свідчить про девальвацію гривні відносно долара США.
5. Девальвація та інфляція є протилежними за економічною суттю процесами.
6. Гроші завжди виконують всі 5 функцій.
7. Для виконання функції міри вартості наявність грошей у економічного суб'єкта не є обов'язковою умовою.
8. Інфляція сприяє покращенню купівельної спроможності грошової одиниці.
9. Різниця між функцією платежу та функцією обігу виникає при умові неконвертованості грошової одиниці.
10. При визначенні ліквідності береться за увагу швидкість перетворення активу в гроші та ступінь втрати його вартості.

III. ЗАДАЧІ

1. На ринку не очищені горіхи коштують 1000 г. од. за 1 кг, а очищені - 3000 г. од. за 1 кг. Які горіхи вигідніше купувати (не враховуючи витрат на очищення горіхів), якщо в 1 кг не очищених горіхів у середньому міститься 400 г ядер?
2. Розрахуйте в кілограмах максимальну кількість м'яса, яка врівноважує альтернативні витрати споживача на придбання цього продукту в магазині та на базарі. Відомо, що споживач одержує заробітну плату в розмірі 17 грн за одну відпрацьовану годину. У магазині м'ясо коштує 45 грн/кг, але за ним необхідно відстояти в черзі дві години, а на базарі воно продається без черг за ціною 55 грн/кг.
3. 7,5 пляшок води обмінюється на 2 кг яблук. Якою буде пропорція обміну 1 пл. води, якщо продуктивність їх виробництва зростає у 2 рази, а обсяг врожаю яблук збільшився у 1,5 раз?

ТЕМА 5.
ОСНОВИ АНАЛІЗУ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Індивідуальний і ринковий попит. Закон попиту.
2. Надлишок споживача та фактори, що його визначають.
3. Індивідуальна і ринкова пропозиція. Закон пропозиції.
4. Взаємодія попиту і пропозиції: ринкова рівновага.

I. Тести

Знайдіть єдину правильну відповідь:

1. Закон попиту передбачає, що:

- a) Перевищення пропозиції над попитом викличе зниження ціни.
- b) Якщо доходи у споживачів ростуть, вони зазвичай купують більше товарів,
- c) Крива попиту звичайно має позитивний нахил.
- d) Коли ціна товару падає, обсяг планованих покупок зростає.

2. Чим можна пояснити, переміщення кривої попиту на товар X?

- a) Пропозиція товару X за певних причин зменшилася.
- b) Ціна товару X зросла, і як наслідок цього споживачі вирішили менше купувати цього товару,
- c) Смаки споживачів викликали інтерес до товару X, і тому вони хочуть купувати його при будь-якій даній ціні більше, ніж раніше,
- d) Ціна товару X впала, тому споживачі вирішили купувати його більше, ніж раніше,

3. Зростання цін на матеріали, необхідних для виробництва товару X, викличе:

- a) Зрушення кривої попиту вгору (або вправо),
- b) Зрушення кривої пропозиції вгору (або вліво).
- c) Зрушення кривої попиту і кривої пропозиції вгору.
- d) Зрушення кривої пропозиції вниз (або вправо).

4. Який термін відображає здатність і бажання людей платити за що-небудь?

- a) Потреба.
- b) Попит.
- c) Необхідність.
- d) Бажання.

5. Ринковий попит не відчуває впливу:

- a) Доходів споживачів.
- b) Цін на взаємопов'язані товари.
- c) Цін на ресурси.
- d) Чисельність покупців.

6. Якщо попит падає, крива попиту зсувається:

- a) Вниз і вліво.
- b) За обертанням годинникової стрілки.
- c) Вгору і вправо.
- d) Проти обертання годинникової стрілки.

7. Зміна якого фактора не викликає зсуву кривої попиту?

- a) Смаки і переваги споживачів.
- b) Розмір або розподіл національного доходу,
- c) Ціна товару.

d) Чисельність або вік споживачів.

8. Удосконалення технології зрушує:

a) Криву попиту вгору і вправо.

b) Криву попиту вниз і вправо.

c) Криву пропозиції вниз і вправо.

d) Криву пропозиції вгору і вліво.

9. Готовність купувати додаткові одиниці виробленого товару тільки за нижчою ціною найкраще пояснює:

a) Ефект заміщення.

b) Принцип спадної граничної корисності.

c) Ефект доходу.

d) Закон пропозиції.

10. Ринок товарів і послуг знаходиться в рівноважному стані, якщо:

a) Попит дорівнює пропозиції.

b) Ціна дорівнює витратам плюс прибуток.

c) Рівень технології змінюється поступово,

d) Обсяг пропозиції дорівнює обсягу попиту.

II. Вірно/Невірно

1. Крива попиту показує, що при зниженні ціни зростає обсяг попиту.

2. Збільшення попиту означає рух уздовж кривої попиту в напрямку, який показує зростання загальної кількості товару, що купується.

3. Закон спадної продуктивності факторів виробництва означає, що зниження ціни товару призводить до зростання обсягу попиту на цей товар.

4. Зрушення кривої пропозиції вправо означає, що виробники пропонують більшу кількість продукту при кожному рівні цін.

5. Якщо уряд встановлює верхню межу для зростання цін, то обсяги попиту та пропозиції даного товару завжди рівні.

6. Зміна споживчих переваг призводить до руху попиту вздовж його кривої, а зростання доходів - до її зсуву.

7. Ринковий механізм використовує ціни як інструмент, що регулює розподіл.

8. Якщо ціна на якийсь товар стійка, значить вона встановилася на рівні перетину кривої попиту і пропозиції.

9. Зростання попиту, що супроводжується розширенням пропозиції, призводить до збільшення рівноважного обсягу виробництва, але не до зростання рівноважної ціни.

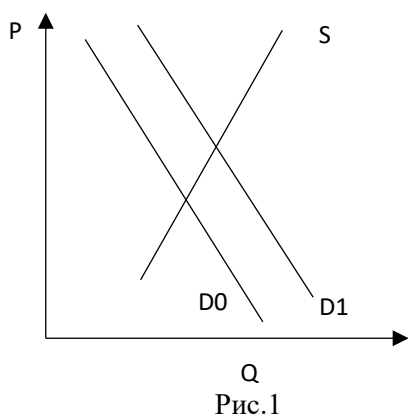
10. Закон спадної продуктивності факторів виробництва дозволяє зрозуміти, чому криві попиту на готовий продукт мають негативний нахил.

III. Задачі

1. Як впливають на попит та пропозицію зазначені у таблиці зміни?

Зміни (ceteris paribus)	Зміщення Кривої D	Рух точки по кривій D	Зміщення кривої S	Рух точки по кривій S
1. Зміна цін конкурентних товарів				
2. Впровадження нових технологій				
3. Зміна моди на товар				
4. Зміна споживчих доходів				
5. Зміна цін на сировину				

2. На рисунку 1 крива попиту на олівці змістилась з D0 в D1. Чим це може бути викликане?

- Падіння цін на товар-субститут для олівців.
- Падіння цін на доповнюючий товар (по відношенню до олівця).
- Падіння цін на сировину, що використовується для виробництва олівців.
- Зниження споживчих доходів за умови, що олівці – інферіорні(нижчі) товари.
- Зниження податку на додану вартість.
- Зниження споживчих доходів за умови, що олівці нормальний товар.
- Широка реклама олівців.

3. У таблиці представлені дані, що характеризують різні ситуації на ринку консервованої квасолі.

Ціна (UAH)	Об'єм попиту (млн. банок)	Об'єм пропозиції (млн. банок)
8	70	10
16	60	30
24	50	50
32	40	70
40	30	90

- Зобразіть криву попиту і криву пропозиції за даними таблиці.
- Якщо ринкова ціна на банку квасолі дорівнює 8-ми UAH, що характерно для даного ринку - надлишки або дефіцит? Який їхній обсяг?
- Якщо рівноважна ціна на банку квасолі складе 32 UAH, що характерно для даного ринку - надлишки або дефіцит? Який їхній обсяг?

д) Чому дорівнює рівноважна ціна на цьому ринку?

е) Зростання споживчих витрат підвищив споживання консервованої квасолі на 15 млн банок при кожному рівні цін. Які будуть рівноважна ціна і рівноважний обсяг виробництва?

4. На рис. 2 зображено криві попиту D_0 , D_1 , D_2 .

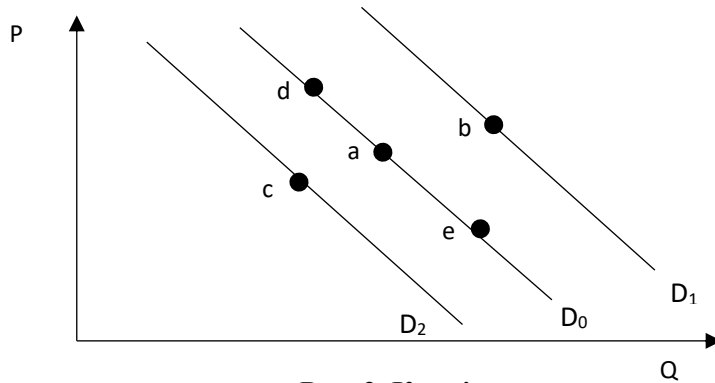

Рис. 2. Криві попиту

Дайте відповідь на питання.

А) Чим викликане зміщення з точки (a) (крива D_0) в точку (b) (крива D_1)? Чому? Що могло бути причиною цього зміщення?

В) Чим викликаний рух з точки (a) (крива D_0) в точку (c) (крива D_2)? Чому? Що могло бути причиною такого зміщення?

С) Чим викликаний рух з точки (a) (крива D_0) в точку (d) (крива D_0)? Чому? Що могло бути причиною такого зміщення?

Д) Чим викликаний рух з точки (a) (крива D_0) в точку (e) (крива D_0)? Чому? Що могло бути причиною такого зміщення?

5. На рис. 3 зображено криві пропозиції S_0 , S_1 , S_2 .

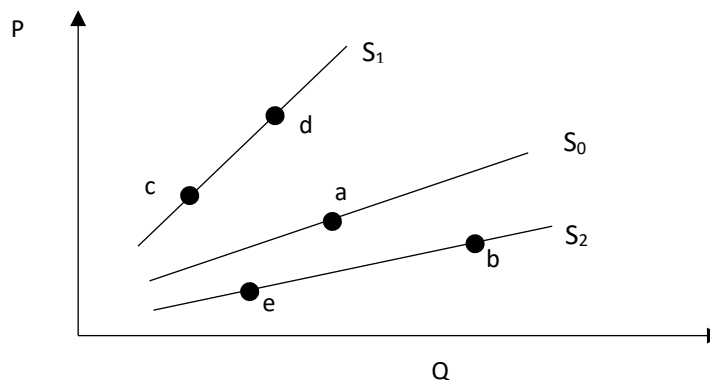

Рис. 3. Криві пропозиції

Дайте відповідь на наступні запитання:

А) Чим викликаний рух з точки (a) в точку (b)? Чому? Що може бути причиною такого руху?

В) Чим викликаний рух з точки (a) в точку (c)? Чому? Що може бути причиною такого руху?

С) Чим викликаний рух з точки (c) в точку (d)? Чому? Що може бути причиною такого руху?

D) Чим викликаний рух з точки (b) в точку (c)? Чому? Що може бути причиною такого руху? Що могло бути причиною такого зміщення?

6. Зобразіть криві попиту та пропозиції на ринку електродрелей, використовуючи дані таблиці, що подана нижче.

Обсяг (тис. шт.)	Ціна (\$)						
	10	20	30	40	50	60	70
Попит	32	28	24	20	16	12	8
Пропозиція	4	24	10	13	16	19	22

Дайте відповіді на запитання:

B) Яка рівноважна ціна на ринку електродрелей?

C) Якою є рівноважна кількість купівлі/продажу електродрелей?

D) Якщо ціна на електродрелі складе \$30, що спостерігатиметься на ринку (підтвердіть цей стан кількісно)?

E) Якщо ціна на електродрелі зросте до \$ 60, що спостерігатиметься на ринку (підтвердіть цей стан кількісно)?

ТЕМА 6.
ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА

1. Загальна характеристика процесу виробництва: ресурси і випуск.
2. Виробнича функція, її основні властивості та види.
3. Загальний, середній і граничний продукт змінного ресурсу.
4. Економічні витрати та їх структура. Нормальний прибуток.
5. Короткострокові витрати. Зв'язок між величинами витрат і продукту.
6. Взаємозв'язок між коротко- і довгостроковими витратами.

I. Тести

Знайдіть єдину правильну відповідь:

1. За яких умов діє закон спадної продуктивності фактора виробництва?

- 1) Інші фактори виробництва залишаються незмінними.
- 2) Рівень технології не змінюється.
- 3) Усі одиниці змінного чинника є однорідними.

Виберіть один із наступних варіантів відповіді:

- A) 1, 2 та 3 правильні.
- B) Тільки 1 та 2 правильні.
- C) Тільки 2 та 3 правильні.
- D) Тільки 1 правильний.
- E) Тільки 3 правильні.

2. Яке з таких тверджень, які стосуються кривої короткострокових граничних витрат, є неправильним?

- A) Граничні витрати дорівнюють середнім витратам, коли середні витрати набувають мінімального значення.
- B) Коли середні витрати скорочуються, граничні витрати виявляються меншими від середніх витрат.
- C) Граничні витрати більше середніх витрат у разі, коли обсяг своєї продукції більше оптимального.
- D) На величину граничних витрат впливає зміна ціни на фактори виробництва.
- E) Граничні витрати залежать від постійних витрат.

3. У короткостроковому періоді фірма, що максимізує прибуток, припинить виробництво, якщо виявиться, що:

- A) Ціна менше мінімальних середніх загальних витрат.
- B) Нормальний прибуток нижчий за середньогалузевий.
- C) Загальний дохід менший від загальних витрат.
- D) Загальний дохід менше загальних змінних витрат.
- E) Середні змінні витрати менше, ніж вартість.

4. Будь-яка точка, що знаходиться або на ізокванті, або на ізокості, означає:

- A) Кількість виробленого товару.
- B) Обсяг товару у грошах.
- C) Комбінацію фізичних обсягів ресурсів.
- D) суму витрат.
- E) Суму змінних витрат.

5. Ізокванта ілюструє:

- A) Криву загального обсягу товару.
- B) Виробничу функцію.
- C) Різні обсяги продукту, які можна зробити при заданих кількостях ресурсів.
- D) Криву середнього продукту.
- E) Криву граничного продукту.

6. Середні загальні витрати виробництва досягають мінімальної величини у тому обсязі продукції, коли:

- A) $AVC = TFC$.
- B) Прибуток буде максимальним.
- C) $MC = AVC$.
- D) $MC = ATC$.
- E) Жодна з відповідей не є правильною.

7. Постійні витрати фірми — це:

- A) Витрати ресурси за цінами, які у момент їх придбання.
- B) Мінімальні витрати виробництва будь-якого обсягу продукції за найсприятливіших умов виробництва.
- C) Витрати, які несе фірма у тому разі, якщо продукція не виробляється.
- D) Неявні витрати.
- E) Жодна з відповідей не є правильною.

8. Взаємозв'язок між усіма можливими варіантами поєднань факторів виробництва та обсягом продукції, що випускається, виражається за допомогою:

- A) Кривою виробничих можливостей.
- B) Кривою загального обсягу випуску товару.
- C) Виробничою функцією.
- D) Еластичністю пропозиції.
- E) Кривою загальних витрат.

9. Які з наступних видів витрат не беруться до уваги при виробленні рішень про оптимальний обсяг виробництва фірми?

- A) Середні змінні витрати.
- B) Бухгалтерські витрати.
- C) Середні постійні витрати.
- D) Граничні витрати.
- E) Неявні витрати.

10. Яка з наступних кривих ніколи не набуває U-подібної форми?

- A) AVC .
- B) MC .
- C) AFC .
- D) ATC .
- E) $LATC$.

II. Вірно/Невірно

- 1. Тільки капітал та праця є тими факторами, які слід враховувати під час прийняття рішень.

2. Спеціалізація (розподіл праці) може призвести до позитивного ефекту масштабу.
3. Невеликі фірми завжди менш ефективні, ніж великі.
4. Фірми, які зазнають збитків, повинні припинити виробництво продукції.
5. Зростання обсягу застосовуваного капіталу при фіксованому рівні використовуваної праці призводить до спадання віддачі капіталу.
6. LAC знижуються, коли LMC менше, ніж LAC; LAC є мінімальними у тому рівні випуску продукції, у якому $LAC = LMC$.
7. Економічні витрати фірми є платежами власникам ресурсів, достатніми для того, щоб відвернути ці ресурси від альтернативних можливостей використання.
8. Економічний прибуток є неявними витратами.
9. Закон спадної продуктивності полягає в тому, що в міру збільшення обсягу змінного ресурсу, що приєднується до фіксованого ресурсу, починаючи з певного рівня, загальний обсяг виробленої продукції скорочується.
10. Коли граничний продукт стає величиною негативною, загальний обсяг виробництва скорочується.

III. Задачі

1. Заповніть таблицю

Q	FC	VC	TC	MC	AC	AFC	AVC
0	60	0	60	-	-	-	-
1	60	28	88	28	88	60	28
2	60	40	100	12	50	30	20
3	60	72	132	32	44	20	24
4	60	90	150	18	37,5	15	22,5
5	60	120	180	30	36	12	24

2. Компанія НОВА займається виробництвом гумових килимків. Того року було виготовлено та продано 20 000 комплектів гумових килимків. Вартість виготовлення виробу 70,00 грн за комплект. Продажна ціна товару 120,00 грн. Граничні витрати 80,00 грн. Виробництвом гумових килимків займається багато фірм.

Визначте загальний прибуток (Tr), середній прибуток (Ar) і граничний прибуток, доступний при виробництві гумових килимків!

3. Фірма МАЛИНА займається виробництвом та продажем консервованих безалкогольних напоїв. Ринкова ціна 1 літра безалкогольного напою становить 200 грн./л. Постійна місячна вартість виробництва становить 17 000 грн., один виріб має змінну вартість 30 грн.

Визначте, скільки банок безалкогольних напоїв необхідно виготовити, щоб товариство з обмеженою відповідальністю не мало ні прибутку, ні збитку!

4. Функція загальних витрат фірми дорівнює $TC = 4Q^2 + 8Q + 50$.

a. Визначте суму постійних витрат!

b. Запишіть функцію змінних витрат і функцію граничних витрат.

c. Як би ви визначили AFC, AVC і AC?

ТЕМА 7.
РИНОК ДОСКОНАЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

1. Ознаки та умови існування досконалої конкуренції.
2. Максимізація прибутку конкурентної фірми у короткостроковому періоді.
3. Умови мінімізації збитків і закриття фірми у короткостроковому періоді.
4. Довгострокова рівновага і пропозиція конкурентної фірми та галузі.

I. Тести

Знайдіть єдину правильну відповідь:

1. Яке з таких тверджень означає, що умови досконалої конкуренції не виконуються:

- А) Фірма перебуває у рівновазі, коли її граничний дохід дорівнює граничним витратам.
- В) Крива граничних витрат перетинає криву середніх витрат у точці, що відповідає мінімальному значенню АТС.
- С) Крива попиту на товар фірми має негативний нахил.
- Д) Криві середніх та граничних витрат мають U-подібну фірму.
- Е) Крива попиту продукт фірми — горизонтальна лінія.

2. У короткостроковому періоді конкурентна фірма, що максимізує прибуток або мінімізує збитки, не продовжуватиме виробництво, якщо:

- А) Ціна товару нижче мінімальних середніх витрат.
- В) Середні постійні витрати вище ціни товару.
- С) Ціна товару нижче мінімуму середніх змінних витрат.
- Д) Ціна товару нижче граничних витрат.
- Е) Загальний прибуток не покриває загальних витрат фірми.

3. Якщо граничні витрати перевищують середні витрати при обсязі виробництва, що максимізує прибуток, то фірма:

- А) Отримує позитивний прибуток.
- В) Вибирає обсяги виробництва, що відповідає точці, розташованої правіше мінімуму кривої середніх витрат.
- С) не припинить виробництво.
- Д) Усі попередні відповіді вірні.
- Е) Усі попередні відповіді неправильні.

4. Крива пропозиції конкурентної фірми у короткостроковому періоді - це:

- А) Крива граничних витрат.
- В) Лінія ціни товару.
- С) спадна частина кривої середніх витрат.
- Д) Зростаюча частина кривої середніх витрат.
- Е) Частина кривої граничних витрат, розташована вище за криву середніх змінних витрат.

5. Який із наступних ринків найбільше відповідає умовам досконалої конкуренції?

- А) Стали.
- В) Послуг перукарень.
- С) автомобілів.
- Д) Акцій та облігацій фірм.
- Е) Бензину.

6. Крива попиту на продукцію конкурентної фірми:

- A) Має негативний нахил.
- B) Горизонтальна лінія при цьому рівні ціни.
- C) Вертикальна лінія за даного обсягу пропозиції.
- D) Має нахил $1/n$, де n - число фірм у галузі.
- E) Має позитивний нахил.

7. Зростання економічного прибутку на конкурентному ринку не сприяє:

- A) Розширення виробництва, у діючих фірмах.
- B) Притоку у галузь нових фірм.
- C) Підвищенню ринкової ціни товару.
- D) Підвищенню ціни на використовувані ресурси.
- E) Виникненню сил, які поступово зведуть цей прибуток до нуля.

8. Якщо ціна продукту недостатня, щоб покрити середні витрати на його виробництво, фірма повинна:

- A) Зупинити виробництво якнайшвидше.
- B) Продовжувати виробництво товарів лише на рівні, де $P = MC$, якщо $P > AVC$.
- C) Вибрати нову технологію.
- D) Зменшити накладні витрати.
- E) Продовжувати виробництво до того часу, поки ціна покриває всі постійні витрати.

9. Економічний прибуток:

- A) Не може мати місце на конкурентному ринку у довгостроковому періоді.
- B) Еквівалентна нормального бухгалтерського прибутку.
- C) Є щоразу, коли загальні витрати перевищують загальний дохід фірми.
- D) Існує завжди, коли граничний дохід перевищує граничні витрати.
- E) Усі попередні відповіді неправильні.

10. У галузі функціонують 1000 фірм. У кожної фірми граничні витрати при виробництві 5 одиниць продукту на місяць становлять \$2, 6 одиниць – \$3, 7 одиниць – \$5. Якщо ринкова ціна одиниці продукту дорівнює \$3, то галузевий випуск на місяць становитиме:

- A) трохи більше 5000 одиниць.
- B) 5000 одиниць.
- C) 6000 одиниць.
- D) 7000 одиниць.
- E) Понад 7000 одиниць.

II. Вірно/Невірно

1. Якщо ринкова вартість товару постійна, збільшення обсягу випуску продукції вплине на обсяг прибутку фірми.
2. Якщо крива загального доходу фірми лежить нижче кривої загальних витрат, то за будь-яких обсягах випуску продукції прибуток фірми має негативне значення.
3. «Золоте» правило для фірми, що оперує на конкурентному ринку: вибирайте такий обсяг виробництва, при якому граничні витрати дорівнюють ринковій ціні продукту.
4. Фірма максимізує прибуток, скорочуючи виробництво до нуля, якщо вартість товару нижче середніх змінних витрат.
5. У реальній економіці не було і немає ринків, що задовольняють всі умови досконалої конкуренції.
6. Коли фірма отримує економічний прибуток, то кажуть, що вона має лише нормальний прибуток.

7. Крива попиту конкурентної фірми має негативний нахил.
8. Попит на продукцію конкурентної галузі абсолютно еластичний за ціною.
9. Конкурентна фірма у довгостроковій рівновазі отримує нормальний прибуток.
10. Якщо крива граничних витрат фірми перетинає криву її середніх змінних витрат у точці, що відповідає \$400, то фірма зупинить виробництво за поточної ціни продукту менше \$400.

III. Задачі

1. Відомо, що функція прибутку фірми на ринку досконалої конкуренції задана рівнянням

$$\pi = 162 - 0,5(30 - Q)^2. \text{ Ціна продукції становить 90 грн.}$$

Визначте:

- 1) величину постійних витрат фірми;
- 2) оптимальний обсяг виробництва фірми;
- 3) вигоду фірми за умови максимізації прибутку;
- 4) величину максимального прибутку фірми;
- 5) величину змінних витрат за умови максимізації прибутку фірми;
- 6) величину середніх змінних витрат за умови беззбитковості фірми.

Проілюструйте відповідь за допомогою графіків.

2. Середні змінні витрати абсолютно конкурентоспроможної компанії: $AVC = q^2 - 20q + 140$.

- a. За якою ціною компанія буде готова виробляти?
- b. Її функція граничних витрат: $MC = 3q^2 - 40q + 140$.
- c. Якщо ціна дорівнює 92, скільки компанія виробляє і який її прибуток?

3. Загальні витрати конкурентного підприємства характеризуються функцією: $TC = 100 + 2Q + Q^2$, де Q – обсяг виробництва,

- a) знайдіть функцію середніх загальних і середніх змінних і граничних витрат;
- b) якщо ціна товару дорівнює 20 грн., то який обсяг продукції буде виробляти підприємство в короткостроковому періоді?

ТЕМА 8.
РИНОК НЕДОСКОНАЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

1. Причини виникнення і види монополій.
2. Обсяг випуску, ціна і прибуток монополіста.
3. Цінова дискримінація.
4. Соціально-економічні наслідки панування монополії. Х-неефективність.
5. Суть і причини виникнення олігополії.
6. Олігополістична конкуренція. Варіанти ціноутворення олігополістів.
7. Дуополія: моделі Бертрана та Курно.
8. Умови формування ринку монополістичної конкуренції.
9. Коротко- і довгострокова рівновага фірми – монополістичного конкурента.
10. Соціально-економічні наслідки панування олігополії та монополістичної конкуренції.

Питання для обговорення:

1. Особливості ринку монополії.
2. Ціна та випуск продукції в умовах чистої монополії
3. Соціально-економічні наслідки діяльності монополій
4. Сутність та особливості діяльності природних монополій
5. Умови наслідки цінової дискримінації
6. Антимонопольне законодавство в Україні
7. Виникнення ринку олігополії: історичний аспект.
8. Характерні риси олігополії
9. Особливості поведінки на ринку фірми-олігополіста
10. Використання методів нецінової конкуренції на олігополістичному ринку
11. Цінові стратегії у випадку дилеми олігополістів
12. Олігополія і економічна ефективність
13. Характерні ознаки монополістичної конкуренції.
14. Особливості поведінки монополістичного конкурента в коротко- та довгостроковому періоді.
15. Роль диференціації продукції на ринку монополістичної конкуренції.
16. Вплив реклами на зміни витрат виробництва на ринку монополістичної конкуренції

I. Тести

Знайдіть єдину правильну відповідь:

1. На відміну конкурентної фірми монополіст:

- А) Може призначати будь-яку ціну свій продукт.
- В) Максимізує прибуток за рівності граничного доходу та граничних витрат.
- С) Може зробити будь-який обсяг продукції та продати її за будь-яку ціну.
- Д) При даній кривій ринкового попиту може вибрати комбінацію ціни та обсягу випуску, що дає максимум прибутку.
- Е) Стикається з абсолютно еластичною кривою попиту.

2. Припустимо, що монополіст може продати 10 одиниць товару за ціною \$100 за одиницю, але продаж 11 одиниць викликає зниження ціни до \$99,5. Граничний дохід зі збільшенням обсягу продажу з 10 до 11 одиниць дорівнює:

- A) \$100.
- B) \$99,5.
- C) \$94,5.
- D) \$94,0.
- E) \$ 1099,5.

3. Прикладом природної монополії є:

- A) ОПЕК - міжнародний нафтовий картель.
- B) Компанія IBM.
- C) Державний банк «Ощадбанк».
- D) Видавництво «Книга».
- E) Міський метрополітен.

4. Цінова дискримінація - це:

- A) Продаж за різними цінами однієї й тієї продукції різним покупцям.
- B) Відмінності в оплаті за національністю або за статтю.
- C) Експлуатація трудящих шляхом встановлення високих цін споживчі товари.
- D) Підвищення ціни товару вищої якості.
- E) Усі попередні відповіді неправильні.

5. На відміну від конкурентної фірми проста монополія прагне:

- A) Виробляти продукції менше, а ціну встановлювати вище.
- B) Максимізувати прибуток.
- C) Встановлювати ціну, що відповідає нееластичній ділянці кривої попиту.
- D) Вибирати такий обсяг випуску, у якому $MR = P$.
- E) Виробляти продукції більше, а ціну встановлювати вище.

6. Більшість ринків економіки України є:

- A) Досконалими конкуренціями.
- B) Нерегульованими монополіями.
- C) Сукупністю конкурентних та монополістичних елементів.
- D) Регульованими монополіями.
- E) Природними монополіями.

7. Обсяг продукції, що виробляється простою монополією, називають «неефективним» тому що:

- A) Монополія може збільшувати свій дохід, знизивши дещо ціну.
- B) Монополія надає весь споживчий надлишок.
- C) Середні витрати знижуються.
- D) $P > MR = MC$, тому $MSB > MSC$ при $MR = MC$.

8. Весь споживчий надлишок надає фірма, яка:

- A) Монополізує ринок.
- B) Здійснює досконалу цінову дискримінацію.
- C) Максимізує різницю між граничним доходом та граничними витратами.
- D) сегментує ринок.
- E) Максимізує валовий прибуток.

9. Монополіст-виробник електронного обладнання випускає та продає такий обсяг продукції, при якому: $MR = \$180$; $MC = \$100$; $ATC = \$200$.

Щоб отримати максимум прибутку, фірма має:

- A) Підвищити ціну та збільшити обсяг випуску.
- B) Підвищити ціну та зменшити обсяг випуску.
- C) Підвищити ціну та зберегти колишній обсяг випуску.
- D) Зменшити ціну та збільшити обсяг випуску.
- E) Зменшити ціну та зменшити обсяг випуску.

10. Функція загальних витрат монополіста: $TC = 100 + 3Q$, де Q - кількість одиниць продукту, що виробляється на місяць; функція попиту продукцію монополіста: $P = 200 - Q$, де P — вартість товару дол. Якщо монополіст випускає 20 од. продукту на місяць, то його загальний дохід дорівнює:

- A) \$4000.
- B) \$3600.
- C) \$400.
- D) \$180.
- E) Усі попередні відповіді неправильні.

11. У 2021 р. галузь А функціонувала в умовах досконалої конкуренції і перебувала у довгостроковій рівновазі. У 2022 р. фірми, що оперують у галузі, утворили картель. У результаті всі учасники галузевого картелю у 2022 р. отримали економічний прибуток на 10 млн. \$більше, ніж у 2021 р. Економічний прибуток картелю у 2022 р. становив:

- A) 0.
- B) менше \$ 10 млн.
- C) \$10 млн.
- D) понад \$10 млн.
- E) Для відповіді недостатньо інформації.

12. Ринки досконалої та монополістичної конкуренції мають спільну рису:

- A) Випускаються диференційовані товари.
- B) На ринку оперує безліч покупців та продавців.
- C) Кожна фірма стикається з горизонтальною кривою попиту свій продукт.
- D) випускаються однорідні товари.
- E) Ринкова поведінка кожної фірми залежить від реакції конкурентів.

13. У довгостроковому періоді:

- A) Фірми, оперують за умов досконалої конкуренції, отримують нульову економічну прибуток.
- B) Фірми, що оперують в умовах монополістичної конкуренції, отримують нульовий економічний прибуток.
- C). Високі вхідні бар'єри до вступу ринку уможливають отримання функціонуючими фірмами позитивного економічного прибутку.
- D) Олігополісти та монополісти, що оперують на неконкурентних ринках, можуть отримувати економічний прибуток.
- E) Усі попередні твердження вірні.

14. Граничний дохід не нижче ринкової ціни у:

- A) Монополістичних конкурентів.
- B) монополістів.
- C) Учасників картелю.
- D) Олігополістів, які беруть участь у картелі.
- E) Досконалих конкурентів.

15. Ви виходите з припущення, що якщо ваша фірма знизить свою ціну, конкуренти відповідно знизять свої ціни, але якщо ви підвищите її, жодна фірма не наслідуватиме ваш приклад. Це означає, що ваша фірма:

- A) Стикається з конкуренцією «не так на життя, але в смерть».
- B) має «ламану» криву попиту.
- C) є ціновим лідером на олігополістичному ринку.
- D) Найбільш ефективна у галузі.
- E) Одна з конкурентних фірм у галузі.

16. Першим економістом, хто спробував створити теорію олігополії, був:

- A) Едвард Чемберлін.
- B) Огюстен Курно.
- C) Джоан Робінсон.
- D) Джон Гелбрейт.
- E) Карл Маркс.

17. Який із перелічених продуктів ніколи не вироблявся в рамках картельної угоди виробників?

- A) Нафта.
- B) Банани.
- C) Цукор.
- D) Пшениця.
- E) Кава.

18. Найімовірніше, що учасник картелю міг би збільшити свій прибуток:

- A) Продаючи товари за нижчою ціною, ніж в інших учасників картелю.
- B) Встановлюючи вищу ціну, ніж в інших учасників картелю.
- C) Проводячи активну нецінову конкуренцію.
- D) Обмежуючи випуск своєї продукції нижче встановленої квоти, щоб підвищити ціну.
- E) Наполягаючи, щоб картель постійно підвищував узгоджену ціну.

19. Прибічники погляду, що у тому, що монополістична конкуренція досить ефективна і вигідна споживачам, стверджують, наступне:

- A) Диференціація товару сприяє кращій реалізації різноманітних смаків споживачів.
- B) У разі монополістичної конкуренції фірми виробляють ефективний, з погляду ринку, обсяг продукції.
- C) Досконала конкуренція веде до запеклої цінової війни між фірмами.
- D) У разі монополістичної конкуренції досягається ефективно, з погляду суспільства, використання ресурсів.
- E) Усі попередні твердження вірні.

20. Олігополія - це ринкова структура, де оперує:

- A) Велика кількість конкуруючих фірм, які виробляють однорідний продукт.
- B) Велика кількість конкуруючих фірм, які виробляють диференційований продукт.

- С) Невелика кількість конкуруючих фірм.
- Д) Лише одна велика фірма.
- Е) Лише один великий покупець.

II. Вірно/Невірно

1. Монополія завжди вибирає обсяг випуску, який відповідає нееластичною кривою попиту.
2. Монополія отримує надприбутки внаслідок вищої ефективності порівняно з конкурентною галуззю.
3. Монополія може збільшити загальний прибуток, встановлюючи на свій продукт різні ціни на різних ринках.
4. Якщо монополіст не максимізує прибуток на одиницю випуску, він не забезпечує рівності MR та MC .
5. Крива попиту для монополії завжди горизонтальна.
6. Монополія, як і ринок досконалої конкуренції, рідко зустрічається у сучасній економіці.
7. Монополія та конкурентна фірма максимізують прибуток, обираючи обсяг випуску відповідно до правила $MC = P$.
8. Монополіст вироблятиме і продаватиме додатковий обсяг продукції, якщо $MR > MC$.
9. Монополія забезпечує рівність $MSC = MSB$.
10. У довгостроковій рівновазі монополія отримує максимум прибутку, коли граничний дохід максимальний.
11. Будь-яка цінова дискримінація є незаконною.
12. На ринку досконалої конкуренції фірми пропонують більш різноманітні товари, ніж за монополістичної конкуренції.
13. Якщо на олігополістичному ринку фірма підвищить або знизить ціну або обсяг випуску продукції, то це вплине на продаж і прибуток фірм-конкурентів.
14. На олігополістичному ринку ціни менш стійкі, ніж за умов досконалої конкуренції.
15. Ринкова поведінка галузевого картелю, що максимізує прибуток, аналогічно до поведінки чистої монополії.
16. На практиці картелі та подібні до них таємні угоди важко створювати та підтримувати тривалий час.
17. За монополістичної конкуренції галузевий випуск товарної групи забезпечується досить великою кількістю фірм.
18. На ринках із монополістичною конкуренцією не досягається ефективне використання ресурсів.
19. Суперництво олігополістів супроводжується більшою мірою ціновою, ніж неціновою конкуренцією.
20. У монополістично конкурентних та олігополістичних галузях обсяги випуску продукції нижчі, а ціни вищі, ніж в умовах досконалої конкуренції.

III. Задачі

1. Крива граничних витрат чистої монополії $MC = 1/2Q$, крива її середніх витрат Крива граничного доходу $AC = 1/4 Q$ становить $MR = 5000 - 2Q$, а ринковий попит $D(Q) = 5000 - p$.
- в. Яку пропозицію та ціну визначає монополія?

б. Який загальний дохід, загальні витрати та прибуток монополії?

2. Egy iparág keresleti függvénye $Q = 2000 - 2P$. Az iparág termelésének költségfüggvénye $TC = 460Q + 4Q^2 + 10.000$. Az iparágban egyetlen vállalat működik. Határozza meg a vállalat kibocsátását, az általa kialakított piaci árat és a realizált profit nagyságát!

3. Функція загальних витрат фірми-монополіста має вигляд: $TC = 0,5Q^2 + 2Q$. Функція попиту на її продукцію: $P = 10 - 0,5Q$. Визначте ціну, при якій прибуток фірми буде максимальним та рівень її монопольної влади.

4. Попит на продукцію фірми – монополіста заданий рівнянням: $P = 40 - Q$. Функція витрат фірми має вигляд: $TC = 50 + Q^2$.

Визначте: 1) обсяг виробництва, який дозволяє монополії максимізувати прибуток; 2) величину економічного прибутку фірми.

5. Фірма працює на ринку монополістичної конкуренції. Граничний дохід цієї фірми описує рівняння $MR = 20 - 2Q$, її граничні витрати у довгостроковому періоді (на ділянці, що зростає) – $MC = 3Q - 10$ (Q виражено у тис. шт.). Якщо мінімальне значення довгострокових середніх витрат становить 11, то яким буде надлишок виробничих потужностей цієї фірми?

11. На ринку дуополії функція «ціна-збут» задана рівнянням: $P = 60 - Q$. Функції загальних витрат двох виробників задані рівняннями: $TC_1(q_1) = 10 + q_1^2$; $TC_2(q_2) = 25 + 10q_2^2$. Завдання: Визначте: 1) криві реакції кожної з фірм; 2) ціну рівноваги та обсяг пропозиції кожного з дуополістів, якщо вони поведуться відповідно до умов дуополії Курно.

ТЕМА 9.

ОСНОВИ МАКРОЕКОНОМІКИ. МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ

1. Предмет, об'єкт макроекономіки та її основні функції.
2. Методологічні засади макроекономіки. Моделювання.
3. Основні агреговані суб'єкти національної економіки та їх функції.
4. Економічна система та її властивості.
5. Механізми координації між суб'єктами економічної системи.
6. Двосекторна модель кругообігу доходів та видатків.
7. Система національних рахунків як нормативна база макроекономічного рахівництва
8. Валовий внутрішній продукт (ВВП). Методи обчислення ВВП за доходами та видатками.
9. Валовий національний продукт (ВНП). Чистий внутрішній продукт (ЧВП). Національний дохід (НД). Дохід в особистому розпорядженні.
10. Індекс споживчих цін (ІСЦ). Дефлятор ВВП. Індекс Фішера. Номінальний і реальний ВВП.
11. Нові макроекономічні показники

І. Тести

Знайдіть єдину правильну відповідь:

1. Особисті дохід - це:

- А) Вартість вироблених за рік товарів і послуг.
- В) Дохід, отриманий домогосподарствами протягом даного року,
- С) Весь дохід, призначений для особистих витрат, після сплати податків.
- Д) Сума заощаджень з приватних джерел, що знаходяться в даній країні.
- Е) ВВП мінус амортизація.

2. Що з перерахованого включається до складу ВВП?

- А) Послуги домашньої господині.
- В) Купівля у сусіда уживаного автомобіля.
- С) Купівля нових акцій у брокера,
- Д) Вартість нового підручника в місцевій книгарні,
- Е) Купівля облігацій у корпорації.

3. Відрахування на споживання капіталу – це:

- А) Чисті інвестиції.
- В) Чисті іноземні інвестиції.
- С) Амортизація.
- Д) Фонди, які не можуть бути використані для закупівлі споживчих товарів.
- Е) Засоби, призначені для задоволення особистих потреб непрямим способом.

4. Якщо з національного доходу відняти податки на прибуток корпорацій, нерозподілений прибуток і внески на соціальне страхування, а потім приплюсувати чисті трансфертні платежі, то отримана сума - це:

- А) Особистий дохід.
- В) Амортизація.
- С) Валовий внутрішній продукт.

D) Чистий національний продукт.

E) Використовуваний дохід.

5. Трансферні платежі - це:

A) Виплати домашнім господарствам, не обумовлені наданням з їх боку товарів і послуг.

B) Тільки виплати урядом окремим індивідам.

C) Компонент доходу, який не включається в національний дохід.

D) Все перераховане в пунктах A), B), C).

E) Всі попередні відповіді невірні.

6. Наявний дохід - це:

A) Особистий дохід мінус індивідуальні податки та неподаткові платежі.

B) Сума, що включає зарплату, платню, ренту, і дохід у формі відсотка на капітал.

C) Зарплата і платня, дохід у формі відсотка на капітал мінус податок на особистий дохід.

D) Все перераховане в пунктах A), B), C).

E) Всі попередні відповіді невірні.

7. Повторний рахунок при визначенні ВВП і ЧНП виникає при додаванні:

A) Чистої доданої вартості, створеної у видобувній і сталеливарній промисловості.

B) Приросту запасів в борошномельній і в пекарній промисловості.

C) Виробництва залізної руди і чавуну.

D) Доданої вартості, створеної в пекарній промисловості і в її торговій мережі.

E) Загального обсягу куплених споживчих товарів і засобів виробництва.

8. Які з перерахованих агрегатних величин не використовуються при визначенні обсягу національного доходу?

A) Прибуток корпорації.

B) Державні трансфертні платежі.

C) Відсотки, що виплачуються підприємцями за капітал, отриманий в кредит.

D) Рентний дохід.

E) Зарплата.

9. Для визначення внеску державного сектора у виробництво ВВП необхідно:

A) Розрахувати обсяг державних витрат на покупку товарів і послуг.

B) Визначити суму витрат держави на товари, які не належать до категорії послуг.

C) Врахувати державні витрати, пов'язані з купівлею тільки кінцевого продукту, виключивши таким чином витрати держави на проміжні товари.

D) Врахувати видатки держави тільки на споживчі товари.

E) Всі перераховані відповіді невірні.

10. Поняття «інвестиції» в національних рахунках ВВП і ЧНП включає:

A) Будь-який продукт, вироблений на державному підприємстві.

B) Покупку будь-якої акції.

C) Зростання запасів на кінець року.

D) Будь-який товар, куплений споживачем, але не повністю спожитий до кінця року.

E) Всі перераховані відповіді невірні.

II. Вірно/Невірно

1. Реальний ВВП - це вартість товарів і послуг, вироблених за рік, виміряна в поточних цінах.
2. Індекс споживчих цін обчислюється на основі цін товарів, що включаються в «ринковий кошик».
3. Обсяги і номінального, і реального ВВП можна виміряти тільки в грошовому вираженні.
4. Величини доданої вартості і вартості кінцевого продукту рівні між собою.
5. Витрати домогосподарств на будівництво нового будинку включаються в споживчі витрати.
6. Величина чистого експорту дорівнює сумі експорту товарів і послуг мінус обсяг ввозу в дану країну.
7. Додана вартість включає заробітну плату, але не враховує обсяг прибутку.
8. Якщо протягом даного періоду ціни і грошовий дохід зросли в однаковій пропорції, реальний дохід залишається незмінним.
9. Чистий національний продукт краще вимірювати для національного обсягу виробництва, так як його легше розрахувати, ніж ВВП.
10. Обсяг ВВП точно відображає чистий економічний добробут суспільства.
11. ВВП, обчислений на основі потоку доходів, дорівнює ВВП, обчисленого по потоку витрат.
12. При обчисленні доданої вартості необхідно з суми продажів фірми відняти вартість придбаних матеріалів, але не слід віднімати витрати на заробітну плату працівників.
13. Чистий національний продукт перевищує національний дохід на величину амортизації.
14. Обсяги особистого і наявного доходу рівні.
15. Послуги домогосподарки враховуються при розрахунку ВВП.
16. При розрахунку ЧНП враховуються чисті інвестиції.
17. Платня державних службовців враховується при розрахунку ВВП і ЧНП на основі потоку витрат.
18. Одержувач трансфертних виплат повинен що-небудь віддавати за них державі.
19. Якщо ціни в період з 2015 по 2018 р. постійно зростали, то при зіставленні цих обсягів ВВП, номінальну величину ВВП 2018 р. слід інфлювати.
20. При відсутності амортизації величина чистих інвестицій позитивна (або дорівнює нулю).
21. Особисті заощадження враховуються при розрахунку ЧНП і ВВП за методом потоку витрат.
22. Порівняльний аналіз динаміки ВВП по роках передбачає використання порівнянних цін.
23. Реалізація товарних запасів призводить до скорочення валових і чистих інвестицій.

III. Практичні завдання

Завдання 1

Перерахуйте показники, які найбільш точно відображають рівень життя населення країни. Обґрунтуйте відповідь.

Завдання 2

Розрахуйте можливим методом ВВП, якщо відомі наступні дані:

Процент за кредит – 40 млрд. грн.;

Валові приватні інвестиції – 210 млрд. грн.;

Непрямі податки – 35 млрд. грн.;

Чистий експорт – 11 млрд. грн.;

Державні закупівлі – 90 млрд. грн.;

Споживчі витрати – 40 млрд. грн.

Завдання 3

За даними таблиці:

Виробництво	Кінцева сума продажу (дол.США)	Купівля товарів, необхідних для виробництва (дол.США)
Будинку	20000	
Скла	500	200
Цегли	12000	4000
Фарби	420	0
Інше	3080	4300

А) розрахуйте внесок будівельників у створення ВВП.

В) як уникнути подвійного рахунку при розрахунку ВВП?

С) дайте визначення «доданої вартості» та поясніть способи її обчислення.

ТЕМА 10

СУКУПНИЙ ПОПИТ ТА СУКУПНА ПРОПОЗИЦІЯ

1. Сукупний попит та його модель та фактори.
2. Сукупна пропозиція: короткострокова та довгострокова.
3. «Сукупний попит – сукупна пропозиція» як базова модель макроекономічної рівноваги.

І. Тести

Знайдіть єдину правильну відповідь:

1. Зрушення кривої сукупного попиту вправо не може відображати:

- A) Підвищення рівня цін і реального обсягу ВВП одночасно.
- B) Підвищення рівня цін при відсутності росту реального обсягу ВВП.
- C) Зростання реального обсягу ВВП при відсутності підвищення цін.
- D) Підвищення рівня цін і падіння реального обсягу ВВП одночасно.
- E) Всі попередні відповіді невірні.

2. Результати зсуву кривої сукупного попиту вліво і вправо однакові, якщо:

- A) Цей зсув відбувається на горизонтальному відрізку кривої сукупної пропозиції.
- B) Цей зсув відбувається на вертикальному відрізку кривої сукупної пропозиції.
- C) Цей зсув відбувається на проміжному відрізку кривої сукупної пропозиції.
- D) Економіка відчуває депресію.
- E) Всі попередні відповіді невірні.

3. Якщо рівень цін зростає, а виробництво падає, то це викликано:

- A) Зміщенням кривої сукупного попиту вправо.
- B) Зміщенням кривої сукупного попиту вліво.
- C) Зміщенням кривої сукупної пропозиції вліво.
- D) Зміщенням кривої сукупної пропозиції вправо.
- E) Всі попередні відповіді невірні.

4. Якщо обсяг сукупного попиту підвищує рівень ВВП, досягнутий умовах повної зайнятості, то це означає, що в економіці:

- A) Є фінансові обмеження.
- B) Існує інфляційний розрив.
- C) Існує дефляційний розрив.
- D) Спостерігається рівновагу між сукупним попитом і сукупною пропозицією.
- E) Існує бюджетний дефіцит.

5. Якщо обсяг рівноважного ВВП виявляється більше його потенційної рівня, то:

- A) Рівень цін підвищиться.
- B) Рівень безробіття підвищиться.
- C) З'явиться дефляційний розрив.
- D) Автоматично збільшиться сукупна пропозиція.
- E) Автоматично збільшиться сукупний попит.

6. Крива сукупного попиту виражає відношення між:

- A) Рівнем цін і сукупними витратами на покупку товарів і послуг
- B) Рівнем цін і виробленим ВВП у реальному вираженні.
- C) Рівнем цін, який визнають покупці, і рівнем цін, який задовольняє продавців.

D) Обсягами виробленого і спожитого ВВП у реальному вираженні.

E) Всі попередні відповіді невірні.

7. Кейнсіанський відрізок на кривій сукупної пропозиції:

A) Має позитивний нахил.

B) Має негативний нахил.

C) Представлений вертикальною лінією.

D) Представлений горизонтальною лінією.

E) Всі попередні відповіді невірні.

8. Проміжний відрізок на кривій сукупної пропозиції:

A) Має позитивний нахил.

B) Має негативний нахил.

C) Представлений вертикальною лінією.

D) Представлений горизонтальною лінією.

E) Всі попередні відповіді невірні.

9. Зростання сукупної пропозиції викличе:

A) Зниження рівня цін і реального обсягу ВВП.

B) Уповільнення зростання цін і збільшення реального обсягу ВВП.

C) Підвищення рівня цін і обсягу ВВП в реальному вираженні.

D) Уповільнення зростання цін і зниження реального обсягу ВВП.

д) Всі попередні відповіді вірні.

10. Якщо ростуть ціни, то:

A) Власники цінних паперів з фіксованою ціною збільшують свої витрати.

B) Зростає попит на гроші і рівень процентної ставки.

C) Витрати, чутливі до зміни процентної ставки, збільшуються.

D) У власників цінних паперів з фіксованою ціною підвищується купівельна спроможність.

E) Всі попередні відповіді вірні.

II. Вірно/Невірно

1. Крива сукупного попиту має негативний нахил.

2. Крива сукупної пропозиції на її класичному відрізку горизонтальна.

3. І класична, і кейнсіанська школи вважають, що в довгостроковому періоді крива AD вертикальна.

4. Зниження рівня цін скорочує попит на гроші і підвищує процентну ставку.

5. Зростання сукупної пропозиції збільшує рівноважний рівень виробництва і рівень виробництва за повної зайнятості.

6. Підвищення внутрішнього рівня цін (щодо світового) призводить до зростання експорту і до зниження імпорту товарів і послуг.

7. Високий рівень споживчої заборгованості стимулює зростання споживчих витрат і сукупного споживання.

8. Скорочення надлишкових виробничих потужностей уповільнює зростання попиту на капітал і, таким чином, знижує сукупний попит.

9. Зростання монополістичних тенденцій на ринку факторів виробництва може вплинути на витрати виробництва і, отже, на динаміку сукупної пропозиції.

10. У рівноважній економіці завжди існує повна зайнятість.

IV. Практичні завдання

Задача 1

За даними таблиці побудуйте криві AS, AD, AD₁, AD₂ і визначте рівноважний обсяг виробництва в кожній із економічних ситуацій.

Які фактори впливають на зміщення кривої сукупного попиту?

Рівень цін (%)	AS	AD	AD ₁	AD ₂
250	2000	1400	1900	400
225	2000	1500	2000	500
200	1900	1600	2100	600
175	1700	1700	2200	700
150	1400	1800	2300	800
125	1000	1900	2400	900
125	500	–	–	–
125	0	–	–	–
100	–	2000	2500	1000

Задача 2

Використовуючи модель «AD – AS» покажіть графічно, що відбудеться з цінами і величиною рівноважного ВВП під впливом наступних подій:

1. Уряд приймає рішення про зменшення податків на доходи населення.
2. В період спаду держава збільшує витрати на середню освіту, будівництво шляхів, і інші державні витрати.
3. Відкриття нових родовищ нафти визвало значне зменшення цін на енергоносії.
4. Технічний прогрес і покращення системи освіти збільшують продуктивність праці.
5. В ситуації повної зайнятості держава зменшує податки і збільшує державні витрати.
6. Зменшення рівня народжуваності продовжується на протязі декількох років.
7. Профспілки добились різкого збільшення заробітної плати.

Завдання 3

А) за наведеними даними (млрд.дол.) розрахуйте макроекономічні показники та занесіть їх у таблицю.

$C=200+0,75Y$, $I=200$, $E=125$, $Z=25$, $T=200$,

Де С- споживчі витрати,

I – інвестиції,

E – експорт,

Z – імпорт,

T – податки.

Національний дохід, Y	Податки, T	Використовуваний дохід, DJ	Споживання, C	Інвестиції, I	Державні видатки, G	Чистий експорт, X_n	Сукупний попит, AD
1800							
2000							
2200							
2400							
2600							

В) При якому рівні доходу досягається макроекономічна рівновага?

С) визначте мультиплікатор інвестицій.

Д) При якому рівні доходу економіка досягне нової рівноваги, якщо обсяг інвестицій скоротиться до 150 млрд.дол.?

ТЕМА 11. СПОЖИВАННЯ, ЗАОЩАДЖЕННЯ ТА ІНВЕСТИЦІЇ

1. Споживання і заощадження як функції доходу, їх функції та графіки.
 2. Граничні схильності до споживання (MPC) та до заощаджень (MPS).
 3. Інвестиційні видатки. Інвестиції у товарні запаси та в основний капітал.
 4. Інвестиції як компонент сукупних витрат. Інвестиційна функція та її графік.
- Сутність інвестиційного мультиплікатора.
5. Модель акселератора. Модель мультиплікатора-акселератора.

І. Тести

Знайдіть єдину правильну відповідь:

1. Гранична схильність до споживання - це:

- a) Відношення сукупного споживання до сукупного доходу.
- b) Зміна в споживчих витратах, викликане зміною доходу.
- c) Крива, яка характеризує величину споживчих витрат при даному рівні доходу.
- d) співвідношення приросту споживчих витрат на одиницю приросту наявного доходу.
- e) Всі попередні відповіді невірні.

2. Зв'язок між граничною схильністю до споживання і до заощадження виражається в тому, що:

- a) Їх сума дорівнює 1.
- b) Відношення між ними характеризує середню схильність до споживання.
- c) Їх сума дорівнює використаному доходу, так як він ділиться на споживання і заощадження.
- d) Точка на кривій, в якій вони рівні, відповідає пороговому рівню доходу.
- e) Їх сума дорівнює 0.

3. Якщо люди не витрачають весь свій дохід на споживання і поміщають невитрачену суму в банк, то можна сказати, що вони:

- a) зберігають, але не інвестують.
- b) Інвестують, але не зберігають,
- c) не зберігають і не інвестують.
- d) І зберігають, й інвестують,
- e) зберігають, але інвестують частину заощаджень для покупки цінних паперів.

4. «Індивідуальні заощадження» як термін, використовуваний в системі національних рахунків, означає:

- a) загальну суму всіх активів сім'ї.
- b) Дохід, отриманий за якийсь період, і не використаний на споживання.
- c) загальну суму всіх активів сім'ї за вирахуванням суми її зобов'язань.
- d) Дохід, що використовується тільки на покупку цінних паперів або розміщених в банку.
- e) Дохід, не використаний ні на споживання, ні на покупку цінних паперів, а також не поміщений в банк.

5. Точка «порогового рівня» функції індивідуального споживання - це точка, в якій:

- a) Заощадження дорівнюють доходу.
- b) Дохід дорівнює споживанню.

- с) Заощадження дорівнюють споживанню.
- д) Споживання дорівнюють інвестиціям.
- е) Гранична схильність до споживання дорівнює 1.

6. Що з перерахованого відноситься до поняття «інвестиції» в системі національних рахунків?

- а) Будь-яка покупка облігації.
- б) Будь-яка кількість накопиченого доходу, яка не спрямовується на заощадження.
- с) Будь-яка покупка акції.
- д) Всі попередні відповіді невірні.
- е) Відповіді а), б) і с) вірні.

7. Дж. Кейнс стверджує, що обсяг споживання залежить перш за все:

- а) Від місця проживання споживача.
- б) Від віку членів сім'ї.
- с) Від темпу приросту пропозиції грошей.
- д) Від рівня національного доходу.
- е) Від рівня наявного доходу.

8. Яке з перерахованих відносин висловлює зворотну залежність?

- а) Відношення між споживчими витратами і використовуваним доходом.
- б) Відношення між інвестиційними витратами і рівнем процентної ставки.
- с) Відношення між заощадженнями та рівнем споживчих цін.
- д) Відношення між інвестиційними витратами і національним доходом.
- е) Всі попередні відповіді невірні.

9. Якщо обсяг наявного доходу зменшується, то:

- а) Ростуть і споживчі витрати, і заощадження.
- б) Споживчі витрати зростають, а заощадження скорочуються.
- с) Споживчі витрати скорочуються, а заощадження зростають.
- д) Скорочуються і споживчі витрати, і заощадження.
- е) Всі попередні відповіді невірні.

10. Якщо обсяг наявного доходу в даній країні збільшиться, то:

- а) Середня схильність до споживання і до заощадження зросте.
- б) Середня схильність до споживання підвищиться, а до заощадження впаде.
- с) Середня схильність до споживання впаде, а до заощадження підвищиться.
- д) Середня схильність до споживання і до заощадження впаде.
- е) Всі попередні відповіді невірні.

II. Вірно/Невірно

1. Заощадження дорівнюють що використовуваному доходу мінус витрати на споживання.
2. Гранична схильність до споживання завжди дорівнює граничній схильності до заощадження.
3. Гранична схильність до споживання - це відношення приросту споживання до приросту доходу.
4. Економічна поведінка людей суворо індивідуалізоване, тому сформулювати загальні правила поведінки споживачів неможливо.
5. Динаміка і обсяг заощаджень та інвестицій визначаються дією одних і тих же факторів.

6. Інвестиційні витрати більш нестабільні, ніж споживчі, так як на них впливають динаміка процентної ставки і очікування підприємців.
7. Якщо обсяг споживання низькодохідних сімей перевищує рівень їх доходу, то, очевидно, їм властива висока гранична схильність до споживання.
8. Якщо відома функція споживання, завжди можлива побудувати графік функції заощадження.
9. Гранична схильність до споживання, а отже, і гранична схильність до заощадження залежать головним чином від рівня цін, особливо в довготривалому періоді.
10. У міру зростання доходу частка витрат на покупку продовольства падає.

III. Практичні завдання

Завдання 1

ВВП у попередньому році – 240 млрд. грош. од., у поточному – 300 млрд. дол., споживання у попередньому році – 150 млрд. грош. од., у поточному – 190 млрд. грош. од. Обчисліть відповідні середні й граничні схильності до споживання і заощаджень.

Завдання 2

Рецесійний розрив становить 5 млрд.дол., а фактичний ВВП – 100 млрд.дол. Гранична схильність до споживання $=0,8$. Обчисліть величину природного ВВП.

Завдання 3

Нехай у національній економіці функція споживання має вигляд: $C=200+0,75(Y-T)$. Заплановані інвестиції становлять 100 USD, державні видатки і податки – також по 100 USD. Яким є рівноважний рівень доходу?

Завдання 4

У таблиці наведені дані (млрд.дол.), які характеризують закриту економіку, функціонуючу при сталому рівні цін (P) та відсутності державного втручання.

Реальний ВВП, Y	Споживчі витрати, C	Заощадження, S	Планові інвестиції, I	Сукупні витрати, C+I	Відхилення фактичних інвестицій від планових, S-I
1300	1290	10	22	1312	-12
1310	1298	12	22	1320	-10
1320	1306	14			
1330	1314	16			
1340	1322	18			
1350	1330	20			
1360	1338	22			
1370	1346	24			
1380	1354	26			
1390	1362	28	22	1384	+6
1400	1370	30	22	1392	+8

Заповніть таблицю.

ТЕМА 12.
ІНФЛЯЦІЯ ТА БЕЗРОБІТТЯ ЯК ФАКТОРИ ПОРУШЕННЯ
МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ РІВНОВАГИ

1. Інфляція як макроекономічне явище. Розрахунок темпу інфляції. Класифікація інфляції.
2. Соціально-економічні наслідки інфляції. Інфляція попиту та інфляція пропозиції.
3. Безробіття: причини, види, вимір. Економічні та соціальні наслідки безробіття. Закон і крива Оукена.
4. Взаємозв'язок інфляції та безробіття. Крива А. Філіпса.
5. Антициклічне регулювання економіки. Боротьба з інфляцією та безробіттям.
6. Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції. Інфляційний податок і сеньйораж.

I. Тести

Знайдіть єдину правильну відповідь:

1. Людина, яка сподівається незабаром знову отримати роботу:

- А) Відноситься до розряду зайнятих.
- В) Відноситься до безробітних.
- С) Не враховується в складі робочої сили.
- Д) Розглядається як неповністю зайнятий.
- Е) Розглядається, як втратив надію знайти роботу.

2. Якщо людина хвора і не може працювати, тоді така людина:

- А) Відноситься до розряду зайнятих.
- В) Відноситься до безробітних.
- С) Не враховується в складі робочої сили.
- Д) Розглядається як неповністю зайнятий.
- Е) Розглядається, як втратив надію знайти роботу.

3. Існування вимушеного безробіття:

- а) Пояснюється припущенням Кейнса, що заробітна плата не зростає в умовах надлишкового попиту на ринку праці.
- б) Пояснюється припущенням Кейнса, що заробітна плата не знижується в умовах надлишкового попиту на ринку праці.
- с) Визнається навіть економістами класичної школи.
- д) Грає незначну роль в загальному рівні безробіття.
- е) Всі попередні відповіді невірні.

4. Той, хто втратив роботу через спад в економіці потрапляє в категорію безробітних, охоплених:

- а) фрикційною формою безробіття,
- б) Структурною формою безробіття.
- с) циклічною формою безробіття.
- д) постійною формою безробіття.
- е) Всі попередні відповіді невірні.

5. Якщо працівник, звільнився добровільно, але поки ще не знайшов роботу, то він потрапляє в категорію безробітних, охоплених:

- a) фрикційною формою безробіття,
- b) Структурною формою безробіття.
- c) циклічною формою безробіття.
- d) постійною формою безробіття.
- e) Всі попередні відповіді невірні.

6. Дж. М. Кейнс вважав, що:

- a) Уряд повинен використовувати державні закупівлі і податки, щоб сприяти зниженню безробіття.
- b) У ринковій системі є механізми, здатні самостійно в короткі терміни забезпечити високий рівень зайнятості.
- c) Економіка повинна розвиватися на основі централізованого планування.
- d) Необхідно знищити приватну власність.
- e) Всі попередні відповіді невірні.

7. В умовах повної зайнятості рівень фрикційного безробіття повинен:

- a) Дорівнювати 0.
- b) Бути менше 1%.
- c) Бути менше, ніж рівень циклічної форми безробіття.
- d) Всі попередні відповіді вірні.
- e) Всі попередні відповіді невірні.

8. Недостатній сукупний попит призводить:

- a) До зростання фрикційного форми безробіття.
- b) До зростання структурної форми безробіття.
- c) До зростання циклічної форми безробіття.
- d) До зростання прихованої форми безробіття.
- e) Всі попередні відповіді невірні.

9. Відповідно до закону Оукена, двопроцентна перевищення фактичного рівня безробіття над його природним рівнем означає, що відставання фактичного обсягу ВВП від потенційного становить:

- a) 2%.
- b) 3%.
- c) 6%.
- d) 5%.
- e) Значно більше, ніж 6%.

10. Більшість економістів вважають, що в короткостроковому періоді рівень зайнятості та обсяг національного виробництва визначаються:

- a) Рівнем цін.
- b) Чисельністю наявної робочої сили.
- c) Національними запасами капіталу.
- d) Рівнем сукупних витрат.
- e) Всі попередні відповіді вірні.

II. Вірно/Невірно

1. Зміна обсягу виробництва і рівня зайнятості необов'язково викликаються циклічними коливаннями економіки
2. Якщо фактичний обсяг ВВП дорівнює потенційному, то це означає, що економіка розвивається в умовах повної зайнятості.
3. У висококонцентрованих і монополізованих галузях промисловості в період рецесії, як правило, скорочення виробництва відносно невелике, а відносне падіння цін значне.
4. Фрикційна форма безробіття не тільки обов'язкова, але і бажана для суспільства.
5. Якщо рівень безробіття дорівнює природному, обсяги потенційного і фактичного виробництва дорівнюють.
6. Збільшення виплат по безробіттю сприяє зростанню її рівня.
7. Більшість економістів вважає, що в короткостроковому періоді існує або розрив між потенційним і фактичним ВВП в умовах повної зайнятості, або розрив між ними в умовах неповної зайнятості.
8. Економічні витрати, пов'язані з циклічною формою безробіття, вимірюються кількістю невироблених товарів і послуг.
9. Дж. М. Кейнс стверджував, що ринкова економіка не в змозі в короткі терміни вирішити проблему зайнятості на основі цінового механізму і конкуренції.
10. Рівень безробіття визначається шляхом зіставлення загальної кількості зайнятих і безробітних.

IV. Практичні завдання

Завдання 1

Кількість населення країни становить 50 млн.чол. Частка робочої сили у населенні дорівнює 60%. Один зайнятий створює за рік продукції на 20 тис. грн. Фактичний ВВП країни становить 564 млрд.грн. Природна норма безробіття – 5%. Визначте рівень безробіття і ВВП-розрив.

Завдання 2

Чисельність населення країни становить 50 млн.чол. Із них 12 млн.чол. – діти до 16 років, а також особи, що перебувають у тривалій ізоляції. 14 млн. вибули зі складу робочої сили, 3 млн. – безробітні і 0,5 млн. – працівники, що зайняті неповний робочий день і шукають роботу. На підставі цих даних визначте рівень безробіття та величину робочої сили.

Завдання 3

Дефлятор 2020 року (I_1) – 1,1. Дефлятор 2021 року (I_2) – 1,21. Визначте середньорічний темп інфляції й кількість років, необхідне для подвоєння цін.

ТЕМА 13.
ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

1. Зміст фінансової політики: цілі та інструменти.
2. Дискреційна фінансова політика. Недискреційна фінансова політика.
3. Мультиплікатор державних витрат і податковий мультиплікатор.
4. Фінансова політика й державний бюджет. Концепції збалансування державного бюджету.

I. Тести

Знайдіть єдину правильну відповідь:

1. Яскраво виражена антиінфляційна фінансова політика передбачає:

- А) Підвищення рівня оподаткування і скорочення державних витрат.
- В) Скорочення і податкових надходжень, і державних витрат.
- С) Зростання податків і більш високий рівень державних витрат.
- Д) Зниження податків і більш високий рівень державних витрат,
- Е) Сталість рівня і державних витрат, і податкових поступлень,

2. Відповідно до теорії економіки пропозиції, яскраво виражена політика бюджетної експансії передбачає:

- А) Значне зростання податків.
- В) Бюджетні надлишки і невелике збільшення податків,
- С) Значне зниження податків.
- Д) Всі попередні відповіді вірні.
- Е) Всі попередні відповіді невірні,

3. Дж. М. Кейнс передбачав, що:

- А) Ціни і заробітна плата стійкі.
- В) Крива сукупної пропозиції представлена горизонтальною лінією.
- С) Зміна рівня державних витрат може впливати на величину ВВП,
- Д) Зміни в податковій політиці можуть впливати на величину ВВП.
- Е) Всі попередні відповіді вірні.

4. Існує невелика, але істотна відмінність між ефектом мультиплікатора при збільшенні державних витрат, наприклад, на 10 млрд дол. і при зниженні на цю ж суму індивідуальних податків. Воно викликано тим, що:

- А) Державні витрати, підвищуючи доходи від виробничої діяльності, збільшують тим самим витрати на споживання.
- В) Зниження податків на 10 млрд дол. робить значно більший вплив на стан держбюджету, ніж підвищення державних витрат на ту ж суму.
- С) Зниження податків безпосередньо впливає на величину споживчих доходів і витрат, а збільшення державних витрат надає на них непрямий вплив.
- Д) Скорочення індивідуальних податків на 10 млрд дол. не призведе до зростання споживчих витрат на цю суму; частково збільшені доходи (як результат падіння податків) будуть зберігатися.
- Е) Всі попередні відповіді невірні,

5. Економіка знаходиться в стані рівноваги. Як зміниться рівноважний ВВП, якщо держава збільшує свої закупівлі на 2 млрд дол. не змінюючи податкові

надходження? Відомо, що гранична схильність до споживання дорівнює 0,75, а гранична схильність до імпорту - 0.

- A) Зменшиться на 4 млрд дол.
- B) Збільшиться на 2 млрд дол.
- C) Збільшиться на 6 млрд дол.
- D) Збільшиться на 8 млрд дол.
- E) Збільшиться на 4 млрд дол.

6. Яка з відповідей до тесту 5 вірний, якщо сума державних закупівель не змінилася, а величина прибуткового податку зменшилася на 2 млрд дол.

7. Яка з відповідей до тесту 5 вірна, якщо гранична схильність до імпорту становить 0,25?

8. Якщо економіка знаходиться в стані рівноваги, то:

- A) Споживчі витрати повинні бути рівні інвестицій.
- B) Доходи підприємців повинні бути рівні валових інвестицій.
- C) Будь-яке збільшення споживчих витрат повинно призводити до інфляційного розриву.
- D) Бюджети всіх рівнів повинні бути збалансовані.
- E) Всі попередні відповіді невірні.

9. Економіка знаходиться в стані рівноваги в умовах повної зайнятості. Уряд передбачає збільшити закупівлі товарів і послуг на суму 10 млрд дол. І одночасно хоче збільшити податки, при цьому уникнувши інфляції, т.ч. зберігши колишній рівень рівноважного ВВП. Чому дорівнює передбачуване збільшення податків?

- а) Більше 10 млрд дол.
- б) 10 млрд дол.
- в) Менше 10 млрд дол. (але не 0).
- г) 0.
- д) Менш, ніж 0 тобто податкові надходження повинні бути зменшені.

10. Урядова політика в області витрат і оподаткування називається:

- A) Політикою, заснованою на кількісній теорії грошей.
- B) Монетарної політикою.
- C) Діловим циклом.
- D) Фіскальної політикою.
- E) Політикою розподілу доходів.

II. Вірно/Невірно

1. В результаті реалізації фіскальної політики державні витрати знижуються.
2. За інших рівних умов, підвищення податків і державних витрат на однакову величину може привести до зростання ВВП.
3. Введення прогресивного податку на особистий дохід не відбивається на величині мультиплікатора.
4. Державні витрати враховуються окремо від інвестиційних, так як вони по-різному впливають на економіку.
5. Дефіцит державного бюджету не пов'язаний з розміром чистого експорту.
6. Бюджетний дефіцит виникає щоразу, коли державні витрати перевищують податкові надходження.

7. Зростання державних трансфертних платежів не впливає на рівноважний рівень ВВП.
8. Всі автоматичні, або вбудовані, стабілізатори можуть знизити рівень безробіття і інфляції, але не в змозі позбавити економіку ні від першого, ні від другого.
9. Політика в області державних витрат і оподаткування проводиться тільки з метою зниження рівня безробіття та інфляції.
10. Навіть збалансований бюджет може бути використаний для скорочення безробіття і подолання депресії.

III. Практичні завдання

Задача 1

Визначити простий мультиплікатор податків і величину зміни в податкових надходженнях, які забезпечують досягнення рівноважного ВВП, якщо: ВВП фактичний 56 млрд грошових одиниць, ВВП рівноважний 58 млрд грошових одиниць, гранична схильність до споживання 0,75, середня податкова ставка 12 %.

Визначити складний мультиплікатор податків та порівняйте його значення з відповідним простим мультиплікатором.

Задача 2

Визначити простий мультиплікатор витрат і величину зміни в державних витрат, які забезпечують досягнення рівноважного ВВП, якщо: ВВП фактичний 150 млрд грошових одиниць, ВВП рівноважний 140 млрд грошових одиниць, гранична схильність до заощадження 0,25.

Визначити складний мультиплікатор податків та порівняйте його значення відповідним простим мультиплікатором, за умови, що середня податкова ставка становить 20 %.

Задача 3

Визначити фактичне, потенційне і циклічне сальдо державного бюджету, якщо реальний ВВП становить 2000 грошових одиниць, потенційний ВВП – 2200 грошових одиниць, державні витрати – 620 грошових одиниць, середня податкова ставка – 0,3.

ТЕМА 14. ГРОШІ ТА БАНКІВНИЦТВО

1. Сутність грошей та їх функції.
2. Методи виміру грошової маси.
3. Чинники впливу попиту на гроші.
4. Рівновага на ринку грошей.
5. Структура банківської системи.
6. Роль банків у створенні грошей.

І. Тести

Знайдіть єдину правильну відповідь:

1. При переході від натурального господарства до ринкового прямий продуктообмін (бартер) поступився місцем обміну, здійснюваного за допомогою грошей, в ролі яких виступали певні товари. Це сталося у зв'язку з тим, що бартер:

- А) Був низькоефективний внаслідок високих витрат, пов'язаних з необхідністю знаходження суб'єктів, готових обміняти потрібні продавцеві товари на ті, які у нього є.
- В) Був незручним.
- С) Перешкоджав розвитку суспільного розподілу праці.
- Д) Ґрунтувався на збігу потреб в обмінюваних товари.
- Е) Мали місце всі перераховані вище причини.

2. М1 включає в себе:

- А) Металеві і паперові готівкові гроші і чекові вклади.
- В) Металеві і паперові готівкові гроші і строкові вклади.
- С) Металеві і паперові готівкові гроші і все банківські депозити.
- Д) Всі гроші і «майже гроші».
- Е) Всі попередні відповіді невірні.

3. Різниця між грошима і «майже грошима» полягає в тому, що:

- А) Гроші на відміну від «майже грошей» можна витратити безпосередньо.
- В) «Майже гроші» включають в себе депозити на банківських рахунках, тоді як гроші не включають їх,
- С) Гроші обертаються швидше, ніж «майже гроші».
- Д) «Майже гроші» - це нерозмінні паперові гроші, на відміну від грошей,
- Е) «Майже гроші» включають в себе всі товари, які можуть бути продані за гроші,

4. Чек, виписаний на банківський рахунок:

- А) Вважається частиною М1, за умови, що він дійсний, тобто якщо в банку є кошти для його оплати,
- В) Вважається частиною М1, незалежно від того, чи дійсний він чи ні, за умови, що особа, на яке він виписаний, акцептує його.
- С) Вважається частиною М1, якщо використовується тільки на покупку товарів і послуг.
- Д) Не вважається частиною М1, так як банківський рахунок не є частиною грошової маси.
- Е) Не вважається частиною М1, так як його включення до складу М1 поряд з банківським вкладом на який він виписаний, призведе до подвійного рахунку.

5. Гроші служать:

- A) Засобом обігу
- B) Засобом збереження цінності,
- C) Рахункової одиницею.
- D) Всі попередні відповіді вірні.
- E) Всі попередні відповіді невірні,

6. Попит на гроші для угод змінюється наступним чином:

- A) Зростає при збільшенні відсоткової ставки.
- B) Зростає при зниженні процентної ставки.
- C) Знижується в міру зростання номінального обсягу ВВП,
- D) Знижується при зменшенні номінального обсягу ВВП.
- E) Всі попередні відповіді невірні.

7. Який з попередніх відповідей буде вірний, якщо змінюється попит на гроші з боку активів?

8. Поняття «попит на гроші» означає:

- A) Бажання тримати цінні папери, які при необхідності можуть бути легко перетворені в гроші за фіксованою ціною.
- B) Суму грошей, яку підприємці хотіли б використовувати для надання кредиту при даній процентній ставці.
- C) Бажання запасати частину доходу на «чорний день».
- D) Те ж, що і попит на гроші з боку активів.
- E) Те ж, що і сума попиту на гроші для угод і попиту на гроші з боку активів,

9. Що з перерахованого нижче не можна віднести до «майже грошей»?

- A) нечекові ощадні вклади.
- B) Великі строкові вклади.
- C) Кредитні картки.
- D) Короткострокові державні цінні папери.
- E) Невеликі строкові вклади.

10. Попит на гроші з боку активів пред'являється в зв'язку з тим, що гроші є:

- A) Засобом обігу.
- B) Рахункової одиницею.
- C) Засобом збереження цінності.
- D) Всі попередні відповіді вірні,
- E). З інших причин.

II. Вірно/Невірно

1. Використання бартеру незручно через необхідність одночасного збігу потреб обмінюються.
2. M1 включає в себе готівку, чекові вклади і строкові депозити.
3. Цінність грошей знаходиться в зворотній залежності від рівня цін.
4. Попит на гроші для угод зменшується, коли скорочується номінальний обсяг ВВП.
5. Попит на гроші з боку активів знаходиться в прямій залежності від величини процентної ставки.
6. Якщо номінальний обсяг ВВП дорівнює 2000 млрд дол., а попит на гроші для угод становить 5000 млрд дол., то в середньому кожен долар обертається 4 рази.
7. Паперові гроші відносяться до «майже грошей».

8. Чим вище величина процентної ставки, тим більше обсяг попиту на гроші для угод.
9. Попит на гроші з боку активів знаходиться в зворотній залежності від номінального обсягу ВВП.
10. Готівка, що включається до складу M1, складається з монет і паперових грошей.

ІІІ. Практичні завдання

За даними таблиці визначіть:

- 1) величину грошового агрегату M1
- 2) величину грошового агрегату M2
- 3) величину грошового агрегату M3

№	Показники	USD
1	Невеликі короткострокові вклади	1630
2	Великі строкові вклади	645
3	Чекові внески	448
4	Безчекові ощадні внески	300
5	Готівкові кошти	170

Задача 2

Сумарні резерви комерційного банку складають 220 млн. USD. Депозити дорівнюють 950 млн. USD. Обов'язкова норма резервування депозитів складає 20%. Як може змінитися пропозиція грошей, якщо банк вирішить використовувати усі свої надлишкові резерви для видачі позичок?

Задача 3

Розрахуйте швидкість обігу грошей за наступних умов: готівкова та безготівкова маса грошей 400 млрд. USD. Реальний валовий національний продукт – 4080 млрд. USD., рівень цін – 120%

ТЕМА 15. МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА

1. Теоретичні основи, мета та особливості застосування інструментів грошово-кредитної політики.
2. Монетарна політика центрального банку. Мультиплікатор грошової бази. Мультиплікатор процентної ставки.
3. Передавальний механізм та ефективність монетарної політики.

І. Тести

Знайдіть єдину правильну відповідь:

1. Термін «операції на відкритому ринку» означає:

- А) Діяльність комерційних банків по кредитуванню фірм і населення.
- В) Діяльність центрального банку з надання позик комерційним банкам.
- С) Вплив на рівень процентних ставок, який чиниться зростанням або зниженням загального розміру позик, наданих комерційними банками.
- Д) Операції центрального банку, що призводять до збільшення або зниження загальної величини поточних рахунків комерційних банків.
- Е) Діяльність центрального банку з купівлі або продажу державних цінних паперів.

2. Основними статтями активу балансу центрального банку є:

- А) Золоті сертифікати, готівкові гроші, депозити банків і депозити казначейства.
- В) Банкноти, державні цінні папери і позики.
- С) Золоті сертифікати, готівкові гроші, банківські депозити та позики.
- Д) Золоті сертифікати, готівкові гроші, позики і державні цінні папери.
- д) Банкноти, золоті сертифікати, готівкові гроші і депозити комерційних банків.

3. Якщо центральний банк прагне збільшити обсяг ВВП, які з наведених нижче заходів він не повинен робити?

- А) Збільшення інвестиційних витрат з тим, щоб підвищити рівень загальних витрат.
- В) Підвищення процентних ставок з тим, щоб зробити кредити більш привабливими для власників готівки.
- С) Збільшення банківських резервів для того, щоб стимулювати підвищення банками своїх негрошових активів.
- Д) Збільшення коштів на поточних рахунках.
- Е) Збільшення доступності кредиту.

4. Які з наведених нижче комбінацій представляють собою інструменти грошової політики, що використовуються центральним банком в звичайних випадках?

- А) Політика облікових ставок, контроль над маржею згідно закону при купівлі акцій
- В) обмеження операцій на валютному ринку і зміна встановленої законом норми обов'язкових резервів.
- С) Операції на відкритому ринку і зміна облікових ставок.
- Д) Політика облікових ставок і зміна встановленої законом норми обов'язкових резервів.
- Е) Операції на відкритому ринку, зміна норми обов'язкових резервів і вибірковий контроль над споживчим та іпотечним кредитом.

5. Загальна сума банкнот, що перебувають у приватних фірм і населення, показується в балансі центрального банку:

- А) Як зобов'язання, тому що ці банкноти є вимоги до активів центрального банку.
- В) Як активи, так як ці банкноти становлять важливу частину грошової маси, тобто є готівкою.
- С) Як зобов'язання, тому що ці банкноти є частиною резервів, тобто вони представляють собою депозити, внесені комерційними банками.
- Д) Всередині розділу рахунків руху капіталів, так як вони представляють собою грошові кошти, за допомогою яких фінансується центральний банк.
- Е) не показується взагалі.

6. Якщо центральний банк підвищує облікову ставку, то цей захід, що є частиною грошової політики, разом з іншими заходами спрямована в першу чергу на:

- А) Зниження загальної величини резервів комерційних банків.
- В) Стимулювання зростання величини заощаджень населення.
- С) Сприяння зростанню обсягів позик, що надаються центральним банком, комерційним банкам.
- Д) Збільшення загального обсягу резервів комерційних банків.
- Е) Досягнення інших цілей.

7. Центральний банк здійснює широкомасштабну купівлю державних цінних паперів у населення на відкритому ринку. В якому з відповідей на тест 6 вірно вказана основна мета цієї акції.

8. Зниження облікової ставки, що використовується в якості інструменту грошової політики, призводить до обмеженого ефекту в зв'язку з тим, що:

- А) Центральний банк, хоча і може збільшити масу грошей, але не в змозі змусити людей витратити гроші, для збільшення обсягу ВВП.
- В) Центральний банк не має право змінювати облікову ставку в значних розмірах.
- С) Центральний банк не може прямо контролювати обсяг позик, наданих комерційними банками.
- Д) Таке зниження зазвичай компенсується збільшенням резервів комерційних банків, внаслідок чого ефект зниження облікової ставки зникає.
- д) Воно призводить до падіння курсів акцій та облігацій.

9. Якщо центральний банк продає велику кількість державних цінних паперів населенню, то цей захід веде до:

- А) Збільшенню загального обсягу особистих накопичень.
- В) Зменшенню обсягу позик, що надаються комерційними банками.
- С) Збільшенню загальної суми депозитів комерційних банків.
- Д) Зниженню рівня процентних ставок.
- Е) Збільшенню кількості банкнот в обігу.

10. Якщо центральний банк купує у населення велику кількість державних цінних паперів, то:

- А) Зобов'язання центрального банку в формі резервів комерційних банків збільшується.
- В) Поточні рахунки комерційних банків зменшуються.
- С) Загальна маса грошей на руках у населення зменшується.
- Д) Облікова ставка і обсяг позик центрального банку зростають.
- Е) Облікова ставка і обсяг позик центрального банку зменшуються.

II. Вірно/Невірно

1. Основною функцією центрального банку є контроль за рівнем банківських резервів, який впливає на обсяг грошової маси.
2. При покупці центральним банком державних облігацій створюються банківські резерви.
3. Високий рівень облікової ставки стимулює інвестиції, так як інвестори отримують можливість збільшити свої доходи.
4. Зазвичай рівень облікової ставки наслідує за ринковим рівнем процентних ставок.
5. Центральний банк може зменшити величину надлишкових резервів шляхом підвищення норми обов'язкових резервів.
6. Якщо центральний банк купує облігації, продавці яких вважають за краще тримати отриману виручку в формі готівки, то потенційне збільшення грошової маси складе меншу величину, ніж в тому випадку, коли виручка зберігається на банківських рахунках.
7. Центральний банк контролює обсяг грошової маси і наданих позичок шляхом регулювання величини банківських резервів.
8. Сутність операцій на відкритому ринку, спрямованих на збільшення грошової маси, полягає в купівлі державних облігацій.
9. Купівля центральним банком цінних паперів на відкритому ринку знижує суму активів і збільшує суму зобов'язань банку.
10. Резерви комерційних банків представляють собою активи комерційних банків та зобов'язання центрального банку.

IV. Практичні завдання

Задача 1

Реальний обсяг виробництва становить 75 млрд USD, рівень цін – 110%. Кількість грошей в економіці 20 млрд USD. Визначте швидкість обігу грошей у країні.

Задача 2

У результаті економічних шоків ціни зросли на 20%, пропозиція грошей на 5%. Як і на скільки змінився номінальний ВВП, якщо швидкість обігу грошей залишилася незмінною?

Задача 3

Сумарні резерви комерційного банку складають 220 млн. USD. Депозити дорівнюють 950 млн. гр. од. Обов'язкова норма резервування депозитів складає 20%. Як може змінитися пропозиція грошей, якщо банк вирішить використовувати усі свої надлишкові резерви для видачі позичок?

ТЕМА 16. ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ.

1. Макроекономічна нестабільність і нерівномірність економічного розвитку. Економічні цикли. Макроекономічна динаміка
2. Сутність економічного зростання. передумови й характерні риси сучасного економічного зростання.
3. Фактори економічного зростання і сталий розвиток.
4. Економічне зростання на основі моделі «AD–AS» і кривої виробничих можливостей.

I. Тести

Знайдіть єдину правильну відповідь:

1. Найбільш істотна причина економічного зростання в розвинених країнах - це:

- A) Збільшення обсягу робочого часу.
- B) Технологічні зміни у виробництві.
- C) Збільшення обсягу застосовуваного капіталу.
- D) Реалізація грошово-кредитної і фіскальної політики, що сприяє економічному зростанню.
- E) Ріст кваліфікації робочої сили.

2. Який з наведених нижче показників найбільше підходить для вимірювання військового потенціалу держави?

- A) Номінальний обсяг ВВП.
- B) Реальний обсяг ВВП.
- C) Номінальний обсяг ВВП в розрахунку на душу населення.
- D) Реальний обсяг ВВП в розрахунку на душу населення.
- E) Середньодушовий дохід сім'ї.

3. Яка з перерахованих нижче країн досягла в останні три десятиліття найбільш високих темпів економічного зростання?

- A) Китай.
- B) Італія.
- C) Японія.
- D) ФРН.
- E) США.

4. Дані про зростання реального обсягу ВВП і реального обсягу ВВП в розрахунку на душу населення:

- A) Показують, що реальний обсяг ВВП на душу населення завжди росте швидше, ніж сумарний реальний обсяг ВВП.
- B) применшують економічне зростання, тому що вони не беруть до уваги фактор забруднення навколишнього середовища.
- C) применшують економічне зростання, тому що вони не беруть до уваги скорочення робочого часу
- D) Перебільшують економічне зростання, тому що вони не беруть до уваги поліпшення якості життя.

Е) Показують, що реальний обсяг ВВП завжди росте швидше, ніж номінальний обсяг ВВП.

5. Продуктивність праці вимірюється шляхом зіставлення:

- А) Витрат капіталу до витрат праці.
- В) Реального обсягу продукту до кількості годин робочого часу.
- С) Реального обсягу продукту до чисельності населення.
- Д) Кількості годин робочого часу до реального обсягу ВВП.
- Е) Витрат капіталу до реального обсягу продукту.

6. Що з перерахованого нижче не впливає на зростання продуктивності праці?

- А) Технологічні зміни.
- В) Збільшення кількості працівників.
- С) Рівень освіти і кваліфікації працівників
- Д) Ефект масштабу виробництва.
- Е) Рівень організації виробництва.

7. Яке з наведених нижче рівнянь є вірним?

- А) Обсяг продукту = продуктивність праці / кількість годин робочого часу.
- В) Продуктивність праці = кількість годин робочого часу / обсяг продукту.
- С) Обсяг продукту = кількість годин робочого часу * продуктивність праці.
- Д) Кількість годин робочого часу = продуктивність праці * обсяг продукту.
- Е) Продуктивність праці = кількість годин робочого часу * обсяг продукту.

8. Економічне зростання може бути проілюстроване:

- А) Зрушенням вліво кривої виробничих можливостей.
- В) Зрушенням вправо кривої виробничих можливостей.
- С) Рухом точки по кривій виробничих можливостей.
- Д) Рухом від однієї точки до іншої всередині кривої виробничих можливостей.
- Е) Рухом від однієї точки до іншої за межами кривої виробничих можливостей.

9. У моделі «AD-AS» економічне зростання може бути представлений як:

- А) Зрушення вліво кривої AS.
- В) Зрушення вправо кривої AD.
- С) Зрушення вліво кривої AD.
- Д) Зрушення вправо кривої AS.
- Е) Всі попередні відповіді невірні.

10. Історично переміщення робочої сили з сільського господарства в промисловість:

- А) породжувала інфляційні явища.
- В) не впливала на середню продуктивність праці.
- С) Приводила до зростання середньої продуктивності праці.
- Д) приводила до скорочення середньої продуктивності праці.
- Е) Приводила до зменшення обсягу ВВП в розрахунку на душу населення.

II. Вірно/Невірно

1. Якщо обсяг ВВП зростає швидше, ніж чисельність населення, то обсяг ВВП в розрахунку на душу населення знижується.
2. Технічний прогрес є основним чинником зростання продуктивності праці в розвинених країнах.

3. Економічне зростання - це збільшення номінального обсягу ВВП за певний період часу.
4. Загальний обсяг виробленого в країні продукту дорівнює кількості годин робочого часу, поділеного на продуктивність праці.
5. Статистика показує, що є тісний прямий зв'язок між часткою ВВП, що спрямовується на інвестиції, і зростанням продуктивності праці.
6. З двох визначень економічного зростання, зростання реального обсягу ВВП в розрахунку на душу населення найбільш точно відображає це поняття.
7. Припустимо, що в двох країнах обсяг ВВП однаковий і дорівнює 500 млрд.дол. Якщо річний темп зростання ВВП в першій країні склав 3%, а в другій - 5%, то різниця в величині річного приросту ВВП між цими країнами становить 10 млрд.дол.
8. Реальний обсяг ВВП дорівнює витратам праці, діленим на продуктивність праці.
9. Природні ресурси - важливий фактор економічного зростання в Росії.
10. Чим більша частка ВВП в умовах повної зайнятості направляється на інвестиції, тим вище темп зростання ВВП.

III. Практичні завдання

Задача 1

У 2014 р. ВВП гіпотетичної країни склав 200 млрд грошових одиниць, а чисельність населення – 40 млн чол. У 2015 р. величина ВВП становила 210 млрд грошових одиниць при збільшенні населення на 2 %. Визначте темпи зростання і приросту ВВП, а також ВВП на душу населення.

Задача 2

Величина ВВП країни складає 10 млрд грошових одиниць, кількість зайнятих – 2 млн осіб, норма амортизації – 6 %, вартість капіталу – 25 млрд. гр. од. Обчислити норму заощаджень s' , за якою забезпечується стійкий рівень капіталоозброєності.

Задача 3

При величині ВВП 100 млрд грошових одиниць кількість зайнятих складає 10 млн осіб, норма амортизації – 13 %, норма заощаджень – 15 %, приріст населення – 2 %. Обчислити капіталоозброєність k , за якою забезпечується критична величина інвестицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка : підручник : у 2 кн. /С. М. Панчишин, П. І. Островерх, І. В. Грабинська та ін. ; за ред. С. М. Панчишина, П. І. Островерха. – 4-те вид., виправл. та доп. – Л. : Апріорі, 2020. – Кн. 1: Вступ до макроекономіки. Макроекономіка. – 648 с.
2. Базилевич В. Д. Мікроекономіка : навч. посіб. К. : Знання, 2020. 679 с.
3. Базилінська О.Я., Мініна О.В. Мікроекономіка. Київ: Центр навчальної літератур, 2019. 352 с.
4. Білецька, Л.В. Економічна теорія (Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка). Київ: Центр учбової літератури, 2017. 664 с.
5. Бріль М. С., Кліменко О. М., Лісна І. Ф. Політична економія: навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 280 с.
6. Грантківська Г.Е., Косік А.Ф. Макроекономіка. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2019. 672 с.
7. Гронтківська Г.Е, Косік А.Ф. Мікроекономіка. Практикум. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 418 с.
8. Економічна теорія: навч.посіб. /за заг.ред.проф. М.І. Макаренка; [Склад: М.І. Макаренко, Т.О. Семененко, Д.В. Олексіч та ін]. – К.:»Центр учбової літератури», 2014. -216 с.
9. Економічна теорія (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка). Мікроекономіка: навч. посіб. / Мацелюх Н.П. та ін. Ірпінь, 2020. 298 с.
10. Корсікова Н. М. Економічна теорія. Навч. посіб. Львів: «Магнолія 2006», 2014. 240 с.
11. Лисюк В.С., Лисюк Т.П. Економічна теорія. Практикум: навч. посіб. Львів: «Новий Світ – 2000», 2013. 354 с.
12. Макро- та мікроекономіка: теоретичні аспекти. Навчальний-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / За науковою ред. проф. Федоренка В. Г., проф. Денисенка М. П. – К.: Алерта, 2013. – 728
13. Мікроекономіка: підручник / уклад. В.М. Лич, П.М. Куліков, Б.Е. Головаш, В.В. Гончаров. Київ, 2019. 96 с.
14. Мікроекономіка: навч. посіб./О.С. Яцюк; Івано-Франків. нац. техн. ун-т нафти і газу. Івано- Франківськ: ІФНТУНГ, 2021. 189 с.
15. Мікроекономіка: опор. конспект лекцій / А.Г. Герасименко, Н.В. Квіцинська. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 104 с.
16. Палійчук Є.С. Мікроекономіка. Тестові завдання. Ужгородський національний університет. 2021. 30 с.
17. Петрушенко, Ю.М. Мікроекономіка : теорія та приклади розв'язування задач : навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2019. 320 с.
18. Пилипенко, В.В. Мікроекономіка: курс лекцій : навчальний посібник. Львів: Новий Світ2000, 2018. 280 с.
19. Скорик Г.І. та ін. Вступ до мікро-, макроекономіки. Львів: Львівської політехніки, 2019. 164 с.

20. Cowell, Frank. Microeconomics: principles and analysis. Oxford University Press, 2023.
21. Gregory N. Mankiw: Makroökonómia, Osiris Kiadó, 2017
22. Kreps D. M. Microeconomics for managers. Princeton University Press, 2022.
23. Mankiw N.G. Principles of Microeconomics 8th edition. Kindle Edition. 2019.
24. McConnel C.R., Brue S.L., Flynn S.M. Microeconomics: principles, problems and policies. 21-st edition. McGraw-Hill Education. NY.2020.
25. Pindyck R. S., Rubinfeld D. L. Microeconomics. 9th ed. Pearson. 2020. 781 p.
26. Mishkin, Frederic S.: Makroökonómia : gazdaságpolitika és gyakorlat. Alinea, cop. 2020
27. Samuelson, Paul Anthony: Közgazdaságtan. Akad. K., 2012
28. Samuelson, P.A., Nordhaus, W.D. (2016): Közgazdaságtan. Akadémiai Kiadó, Budapest
29. Varian, H.L. (2021): Mikroökonómia középfokon: Egy modern megközelítés. Akadémiai Kiadó, Budapest

навчально-методичне видання

Економічна теорія

2024 р.

*Затверджено до використання у навчальному процесі на засіданні
кафедри обліку і аудиту
ЗУІ ім. Ф.Ракоці II (протокол №1 від «14» серпня 2024 року)*

*Розглянуто та рекомендовано Рада із забезпечення якості вищої освіти
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II
(протокол №22 від «26» серпня 2024 року)*

*Рекомендовано до видання в електронній формі (PDF)
рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені
Ференца Ракоці II (протокол №7 від «27» серпня 2024 року)*

*Підготовлено до видання в електронній формі (PDF) кафедрою обліку і
аудиту спільно з Видавничим відділом Закарпатського угорського
інституту імені Ференца Ракоці II*

Розробники методичних вказівок:

*Роберт Бачо – д.е.н., проф., завідувач кафедри обліку і аудиту Закарпатського
угорського інституту імені Ференца Ракоці II*

*Чизмар Іван – доктор філософії з економіки, асистент кафедри обліку і аудиту
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II*

Рецензенти:

*Габрієлла Лоскоріх – викладач, заступник завідувача кафедри обліку і аудиту
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II*

За зміст методичних вказівок відповідальність несуть розробники.

Відповідальні за випуск:

Олександр ДОБОШ – начальник Видавничого відділу ЗУІ ім. Ф.Ракоці II

*Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II (адреса:
пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua) За зміст
методичних вказівок відповідальність несуть розробники.*

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

**(адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Електронна пошта:
foiskola@kmf.uz.ua)**

**Шрифт «Times New Roman». Розмір сторінок методичних вказівок: А4
(210x297мм).**